

ADEPT și EXPERT-GRUP

EUROMONITOR

Numărul 3 (12), Ediția III

**Implementarea reformelor inițiate conform Planului de Acțiuni UE-RM,
Evaluarea progresului în perioada iulie-septembrie 2008**

**Acest raport apare cu sprijinul financiar al
Fundației Soros-Moldova**

în cadrul proiectului

**„Relațiile Moldova-UE: Îmbunătățirea Informării și Dezbaterii
Publice asupra Principalelor Evoluții”**

**Implementat de Asociația pentru Democrație Participativă „ADEPT”
și Centrul Analitic Independent „Expert-Grup”**

Autori: Igor BOȚAN

Corneliu GURIN

Elena PROHNIȚCHI

Alexandru MOCANU

Valeriu PROHNIȚCHI

Alexandru OPRUNENCO

Ana POPA

Victoria VASILESCU

Notă: Autorii au realizat acest raport cu bună-credință și bune intenții. Numai autorii sînt responsabili de afirmațiile și concluziile exprimate, care nu sînt în mod necesar împărtășite de Fundația Soros-Moldova, Guvernul Republicii Moldova sau alte instituții menționate în raport.

Cuprins:

<i>ABREVIERI ȘI ACRONIME</i>	<u>4</u>
<i>INTRODUCERE</i>	<u>5</u>
<i>SUMAR</i>	<u>6</u>
1. DIALOG POLITIC ȘI INSTITUȚII DEMOCRATICE	<u>8</u>
2. CONSOLIDAREA CAPACITĂȚII ADMINISTRATIVE	<u>12</u>
3. CONFLICTUL TRANSNISTREAN	<u>17</u>
4. JUSTIȚIE	<u>20</u>
5. DEZVOLTARE ȘI REFORME ECONOMICE	<u>22</u>
6. DEZVOLTARE ȘI REFORME SOCIALE	<u>24</u>
7. COMERȚUL INTERNAȚIONAL	<u>26</u>
8. CLIMATUL DE AFACERI	<u>28</u>
9. FRONTIERĂ, MIGRAȚIE ȘI TRAFICUL DE FIINȚE UMANE	<u>30</u>
<i>DESPRE PROIECT ȘI ORGANIZAȚII</i>	<u>34</u>

ABREVIERI ȘI ACRONIME

APC – Acordul de Parteneriat și Cooperare;

APCE – Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei;

BNM – Banca Națională a Moldovei;

BNMI – Biroul Național pentru Migrațiune;

BNS – Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova;

CCTP – Centrul pentru Combaterea Traficului de Persoane;

CCCEC – Centrul pentru Combaterea Crimelor Economice și Corupției;

CpDOM – Centrul pentru Drepturile Omului din Moldova;

CE – Comisia Europeană;

CEC – Comisia Electorală Centrală;

CEDO – Curtea Europeană pentru Drepturile Omului;

COPS - Comitetului pentru Politică și Securitate al Uniunii Europene;

CNIE – Comisia Națională pentru Integrare Europeană;

CoE – Consiliul Europei;

CSI – Comunitatea Statelor Independente;

CSJ – Curtea Supremă de Justiție;

CSM – Consiliul Superior al Magistraturii;

EUBAM – Misiunea Uniunii Europene de Asistență la Frontieră în Moldova și Ucraina;

MAI – Ministerul Afacerilor Interne;

MAEIE – Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene;

MAPL – Ministerul Administrației Publice Locale;

MDI – Ministerul Dezvoltării Informaționale;

MJ – Ministerul Justiției;

MPSFC - Ministerul Protecției Sociale, Familiei și Copilului;

OIM – Organizația Internațională pentru Migrațiune;

OSCE – Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa;

PAUERM – Planul de Acțiuni Uniunea Europeană – Republica Moldova;

PEV – Politica Europeană de Vecinătate;

PG – Procuratura Generală;

PNADO – Planul Național de Acțiuni în domeniul Drepturilor Omului;

PSESE – Pactul de Stabilitate pentru Europa de Sud-Est;

RM – Republica Moldova;

Reforma APC – Reforma Administrației Publice Centrale;

Reforma APL – Reforma Administrației Publice Locale;

SCERS – Strategia de Creștere Economică și Reducere a Sărăciei;

SG – Serviciul de Grăniceri;

TFU – Trafic de Ființe Umane;

UE – Uniunea Europeană;

UNFPA- Fondul Organizației Națiunilor Unite pentru Populație;

USD – dolar SUA;

Sfârșitul perioadei de implementare a Planului de Acțiuni Uniunea Europeană – Republica Moldova (PAUERM), alături de expirarea termenului Acordului de Parteneriat și Cooperare (APC) dintre UE și Republica Moldova, marchează în mod firesc și începutul unei noi etape în relațiile bilaterale: pregătirea, negocierea și adoptarea unui nou acord. Din perspectiva UE, noile relații cu Republica Moldova și alte țări sînt văzute prin prisma Comunicării din 5 decembrie 2007 a Comisiei Europene către Parlamentul European „*O Politică Europeană de Vecinătate Viguroasă*”. Documentul în cauză, alături de reconfirmarea verbală a Președintelui Comisiei Europene José Manuel Barroso din cadrul întâlnirii cu Președintele Republicii Moldova din 14 ianuarie 2008, prevede prelungirea termenului de implementare a PAUERM ca instrument de cooperare a UE cu Moldova pînă la valorificarea deplină a potențialului acestui document.

În pofida realizărilor Republicii Moldova în implementarea PAUERM, menționate cu diferite ocazii de înalți demnitari europeni și evidențiate mai cu seamă în Raportul de țară pentru Moldova, făcut public la 3 aprilie 2008, problema majoră rămîne aplicarea defectuoasă a legislației adaptate la cerințele PAUERM, la care se adaugă restanțele cronice la un șir de capitole de maximă sensibilitate, precum: reforma sistemului judiciar și asigurarea independenței justiției; asigurarea adecvată a drepturilor omului; libertatea mass-media, mai ales a audiovizualului public; autonomia și eficiența administrației publice locale; climatul investițional etc.

Confirmîndu-și hotărîrea de a urma neabătut cursul de integrare europeană, autoritățile moldovene au adoptat în luna mai a.c. *Prioritățile pentru 2008 ale Agendei Integrării Europene*. Documentul menționat subliniază că are menirea să înlăture “deficiențele de implementare a legilor” și concentrarea eforturilor, în mod special, asupra implementării reformelor în domeniile sensibile, menționate în raportul de progres al Comisiei Europene. Din această perspectivă, *Prioritățile pentru 2008* reprezintă un mic plan de acțiuni cu: obiective formulate, măsuri necesare pentru a fi implementate; instituții responsabile pentru implementare și termene fixe. Drept cheazășie a efortului constant și concentrat în direcțiile invocate sînt menționate: “Formatul nou al Comisiei Naționale pentru Integrare Europeană, acum condusă de Președintele Republicii Moldova, precum și noul Guvern al Republicii Moldova”. Potrivit documentului invocat, „Comisia Națională este hotărîtă să asigure corelarea priorităților pentru integrare europeană cu cadrul strategic intern și alocarea finanțării adecvate pentru aceste priorități”, iar pentru a monitoriza în mod regulat procedurile guvernamentale, Comisia Națională „va audia lunar rapoarte de implementare”.

Deși *Agenda Integrării Europene* prevede abordarea problemelor menționate în Raportul de țară al Comisiei Europene în corespundere cu așteptările și conform practicilor de implementare a PAUERM, modul și componența în care a fost constituită Comisia Națională pentru Integrare Europeană a provocat nedumeriri, mai cu seamă în privința neincluzerii, fără explicații, în componența acesteia a Președintelui Parlamentului și a reprezentanților unor organizații civice, care au făcut parte din componența anterioară a comisiei. În acest context și pentru suplinirea lipsei organizațiilor civice în componența Comisiei Naționale, proiectul „**Relațiile Moldova-UE: Îmbunătățirea Informării și Dezbaterei Publice asupra Principalelor Evoluții**”, realizat cu suportul financiar al Fundației „SOROS-Moldova” își propune să monitorizeze atît implementarea priorităților *Agendei Integrării Europene*, cît și un șir de evoluții adiacente. Începerea “perioadei de reflecții” în care experții din partea Comisiei Europene și Republicii Moldova stabilesc prioritățile pentru negocierea ulterioară a clauzelor noului acord bilateral, necesită o monitorizare obiectivă și imparțială pentru a putea estima atît gradul de apropiere a Republicii Moldova de obiectivele marcate de standardele europene, cît și pentru evidențierea domeniilor în care blocajele împiedică avansarea.

Dialog politic și instituții democratice

Dialogul dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană a fost unul mai rezervat, în special din partea Comunității Europene, care în repetate rânduri a atenționat autoritățile Republicii Moldova asupra stării degradante a democrației și libertății de exprimare din țară. În plus, comunitatea europeană este îngrijorată de ultimele modificări ale Codului Electoral care măresc pragul electoral, interzic blocurile electorale, precum și alegerea persoanelor cu cetățenie dublă în funcții publice. Principalele realizări au fost legate de: lansarea negocierilor neformale privind conținutul viitorului cadru juridic moldo-comunitar, lansarea Platformei de Cooperare a Parteneriatului de Mobilitate UE-Moldova și a proiectului twinning pentru Parlamentul R. Moldova.

În domeniul instituțiilor democratice s-au constatat realizări moderate, dar și aprofundarea unor probleme raportate în perioadele anterioare. Printre realizările moderate se numără consolidarea legislației privind drepturile copilului, angajaților și deținuților, acțiunile autorităților în îmbunătățirea condițiilor în locurile de detenție, dezvoltarea dialogului autorităților cu societatea civilă și descreșterea numărului de condamnări la CEDO comparativ cu alte perioade analizate. Principalele probleme au fost observate și se referă la: menținerea fenomenului de încălcare a drepturilor omului (dreptul la libera exprimare, dreptul de a fi informat, dreptul la un proces echitabil, dreptul proprietății etc.) implementarea defectuoasă a legislației privind drepturile omului, situația degradantă a mass-media și menținerea unui acces limitat la informație, tergiversarea adoptării și aplicării mai multor legi în domeniu, aplicarea necoerentă a reformelor.

Consolidarea capacității administrative

Calamitățile naturale au fost gestionate satisfăcător de autorități, s-a reușit colaborarea în domeniu între autoritățile centrale și locale, însă conflictele cu administrațiile controlate de partidele de opoziție continuă să împiedice sporirea eficienței administrative. Declarațiile despre eficientizarea și profesionalizarea abordărilor în materia Agendei de Integrare Europeană rămân deocamdată la nivelul retoric, schimbările efectuate în componența Comisiei Naționale pentru integrare Europeană, formarea secretariatului acesteia și stabilirea priorităților pentru anul 2008 nu au condus spre configurarea unui proces bine ordonat, eficient și transparent de implementare a măsurilor recomandate de organismele comunitare, organizațiile societății civile și experții independenți. Noutățile despre implementarea priorităților Agendei se reduc la reiterarea unor măsuri anterioare sau la informarea despre adoptarea unor legi și alte acte normative, fără nici o estimare a impactului real al acestora în sfere sensibile. Raportarea triumfală despre implementarea Reformei APC a ajuns să fie schimbată prin constatări că pînă la implementarea măsurilor formale mai este nevoie de o perioadă avînd cam aceeași durată (2-3 ani). Chiar și informarea despre implementarea reformei APC a ajuns să fie dozată, aspectului popularizării reformei i se acordă mult mai puțină atenție. În sfera APL situația a stagnat, abordări strategice de reformare lipsind în continuare, în timp ce continuă să se evidențieze politizarea excesivă, intervenții abuzive ori tratamente preferențiale din partea autorităților centrale. Transparența Guvernului și autorităților centrale nu a sporit, chiar se atestă o reducere a deschiderii spre public. Deși au sporit eforturile anticorupție, efectul acestora este foarte puțin simțit, nu contribuie în măsură definitivă la sporirea încrederii în organele de drept și în autorități la general.

Conflictul transnistrean

Eforturile îndreptate spre reluarea procesului de negocieri în format "5+2" nu s-au soldat cu vreun rezultat. În perioada de referință procesul reglementării transnistrene a fost influențat de războiul ruso-georgian, precum și de consecința acestuia – recunoașterea de către Rusia, mediator și pacificator în cadrul conflictelor separatiste din Georgia, a independenței Abhaziei și Osetiei de Sud. După războiul ruso-georgian din august 2008 Federația Rusă a întreprins inițiative de a reduce importanța formatului de negocieri "5+2". În acest scop Președintele Medvedev a pledat în favoarea unui format "2+1", în cadrul căruia să fie adoptate deciziile, pentru ca ulterior să fie confirmate, dîndu-li-se legitimitate mai mare în formatul "5+2". Autoritățile moldovene și-au menținut opțiunea în favoarea formatului "5+2". Opțiunea respectivă, cu excepția Rusiei, a fost susținută de ceilalți mediatori și observatori ai procesului de negocieri – OSCE, SUA, UE, și Ucraina. În aceeași ordine de idei autoritățile moldovene au reiterat cu diferite ocazii principiile elaborate în ultimii ani pentru soluționarea diferendului transnistrean.

Justiție

Deși au fost declarate drept prioritare și au determinat acordarea atenției speciale, reformele din sectorul Justiției au continuat să fie implementate cu mari deficiențe. Deși se atestă o anumită sporire a transparenței înfăptuirii justiției, rămîn valabile îngrijorările privind tergiversarea examinării cauzelor, existența corupției; limitarea Independenței judecătorești, imixtiunea politică. Sînt practic invizibile eforturile pentru sporirea finanțării instanțelor, nu este promovată majorarea salarizării și a numărului de judecători, nu a crescut numărul personalului auxiliar, remunerarea acestuia rămîne deplorabilă. Eforturile de implementare a măsurilor alternative sînt susținute de instituțiile internaționale și organizațiile societății civile, în timp ce resursele acordate de stat în acest sens sînt minore.

Dezvoltare și reforme economice

Evoluțiile din trimestrul III al anului au fost influențate de inundațiile din lunile iulie-august, care s-au soldat cu cheltuieli neprevăzute pentru bugetul de stat și respectiv au limitat posibilitățile de finanțare a altor sectoare și priorități. Dar, fiind într-un an preelectoral, Guvernul a decis și majorarea salariilor unor categorii de bugetari, alocațiilor sociale și a unor compensații. Condițiile climatice favorabile din această vară alături de intervențiile BNM în primul semestru al anului au contribuit la reducerea ritmului inflației care conform autorităților și reprezentanților FMI are șanse de a se încadra în limitele unei singure cifre la sfîrșitul acestui an. De această dată BNM a intervenit

prin micșorarea ratei de bază aplicate la principalele operațiuni de politică monetară pe termen scurt și a normei rezervelor obligatorii pentru mijloacele atrase de băncile comerciale. Totodată criza financiară internațională reprezintă pericole pentru economia moldovenească prin dependența sa excesivă de transferurile cetățenilor moldoveni care lucrează în afara țării.

Dezvoltare și reforme sociale

Deși în perioada analizată au fost înregistrate importante evoluții în domeniul protecției și integrării sociale și al sănătății publice, dar totuși numărul deficiențelor și involuțiilor a prevalat. Cu toate că încă în 2006 a fost aprobat cadrul legislativ privind echitatea gender, deocamdată nu a fost elaborat un mecanism pentru aplicarea acestuia. Concomitent, tergiversarea aprobării legii cu privire la securitatea și sănătatea la locul de muncă a condus la tergiversarea implementării prevederilor acesteia, prevăzute a fi pusă în aplicare abia din ianuarie 2009. Problema cuantumurilor mici ale indemnizațiilor sociale în comparație cu necesarul real pentru existența al paturilor vulnerabile, rămîne a fi una foarte actuală.

Comerțul internațional

Evoluțiile în domeniul comerțului extern au continuat să fie echivoce. Pe de o parte, în anumite sectoare, exportatorii moldoveni folosesc plener preferințele comerciale autonome. Într-adevăr, cotele pentru vinuri și zahăr sunt aproape epuizate. Pe de altă parte, progresul este împiedicat de ajustarea încetă a normelor sanitare și fito-sanitare moldovenești la cele comunitare și ca rezultat unele companii nu pot beneficia de aceste preferințe. În ultimul timp procesul de ajustare s-a accelerat, însă implementarea practică a acestor norme nu este asigurată în mod necesar. În același timp, creșterea deficitului comercial continuă cu ritmuri alerte, fiind susținută cererea internă robustă. Totuși, rata de creștere a exporturilor este destul de înaltă, iar Uniunea Europeană și-a consolidat poziția top ca destinație pentru exporturi moldovenești. În domeniul vamal, procesul de implementare a „ghișeului unic” este aproape finisat, însă rapoartele internaționale rămîn foarte rezervate în ceea ce privește progresele Republicii Moldova în reducerea barierelor în comerțul extern.

Climatul de afaceri

În trimestrul 3 al anului curent au fost înregistrate o serie de progrese în sfera climatului de afaceri. Guvernul a adoptat o hotărîre de implementare a principiului „ghișeului unic” în activitatea Camerei de Licențiere, dar aplicarea practică a acestuia se lovește de rezistența opusă de unele autorități și instituții cu funcții de reglementare și control și de probleme tehnice. Constituirea Agenției Transporturilor ca organism unic de reglementare a sectorului transporturilor este o altă evoluție salutară. În același timp, este important ca noua structură să se debaraseze de conflictele de interese care au erodat activitatea Ministerului Transporturilor și Agenției de Stat pentru Aviația Civilă, cele două autorități pe baza cărora a fost creată noua Agenție. Totodată, progresul a fost adumbrit de unele scandaluri corporative și de proprietate care ar putea să aducă din Moldova în atenția Curții Europene pentru Drepturile Omului. În noua ediție a Doing Business 2009 pozițiile relative ale Moldovei din nou s-au înrăutățit, dar aceasta este determinat și de faptul că unele reforme implementate în 2008 nu au nimerit, din considerente metodologice, în atenția experților evaluările cărora au stat la baza ratingului. Politica dubioasă de dezvoltare economică pe baza „zonelor economice libere” și-a găsit continuare prin crearea Aeroportului Internațional Liber „Mărculești”.

Frontieră, migrație și traficul de ființe umane

Cooperarea instituțională și internațională dintre agențiile cu competențe în managementul frontierei și migrației se desfășoară în ritmuri acceptabile, sînt înregistrate o serie de evoluții. Fenomenul migrațional rămîne însă una din cauzele majore ale declinului demografic și măsurile întreprinse de autorități nu s-au soldat cu rezultate vizibile. Măsurile în vederea simplificării regimurilor de vize s-au soldat cu anumit schimbări pozitive (tranzitul fără viză prin România și Bulgaria), dar circulația fără vize ori obținerea simplificată a acestora rămîn deziderate. Se atestă impulsivitatea acțiunilor în sfera combaterii traficului de ființe umane, dar măsurile politico-administrative și judiciare nu au ca rezultat evident prevenirea fenomenului, acesta continuă să persiste.

Dialog politic: constatări generale

- Pe 8 iulie 2008, la Chișinău a avut loc prima rundă de consultări neformale, la nivel de experți, cu reprezentanții Comisiei Europene, în cadrul cărora a avut loc un schimb de viziuni privind principiile generale și obiectivele noului cadru juridic moldo-comunitar.
- Pe 17 iulie 2008, 9 ambasadori ai statelor membre UE (Austria, Cehia, Franța, Germania, Lituania, Polonia, România, Marea Britanie) împreună cu Delegația Comisiei Europene și Reprezentatul special al UE în Republica Moldova au făcut publică o declarație comună privind starea democrației și a libertății de exprimare în Republica Moldova. Declarația exprimă îngrijorarea ambasadorilor față de ultimele evoluții politice și în domeniul mass-media care ar putea periclita buna organizare a unor alegeri legislative libere, corecte și democratice în 2009: **acțiunile organelor de drept împotriva mass-mediei, independența editorială a Teleradio Moldova, pluralismul în sectorul audiovizual, intensificarea acțiunilor de hărțuire de către organele de drept a partidelor politice de opoziție și a susținătorilor acestora, majorarea pragului electoral, interzicerea alianțelor preelectorale și interdicția pentru persoanele cu cetățenie multiplă de a deține funcții electivă.** Ambasadorii statelor europene îndeamnă autoritățile moldovenești să transmită cât mai curînd posibil Codul Electoral spre expertiza Consiliului Europei și OSCE și să respecte pe deplin recomandările acestora privind pragul electoral, blocurile electorale și exercitarea efectivă a dreptului de a fi ales de către toți cetățenii. În același timp, misiunile diplomatice își exprimă disponibilitatea de a conlucra cu autoritățile moldovenești în asigurarea exercitării dreptului la liberă exprimare și a unei bune organizări a alegerilor legislative din 2009.
- La 17 septembrie 2008, la Bruxelles s-a desfășurat Reuniunea Troicii Comitetului pentru Politică și Securitate (COPS) UE-Moldova. Subiectele abordate în cadrul reuniunii au vizat evoluțiile recente în procesul de soluționare a conflictului transnistrean, rezultatele activității Misiunii de Asistență a UE la frontiera moldo-ucraineană (EUBAM) și evoluțiile Republicii Moldova în procesul de integrare europeană. În particular, reprezentanții UE au reiterat sprijinul Uniunii Europene în relansarea negocierilor de soluționare a conflictului transnistrean în formatul „5+2” cu condiția respectării principiului integrității teritoriale și suveranității Republicii Moldova. În plus, au fost discutate beneficiile consolidării și extinderii mandatului de activitate a Misiunii.
- La 17 septembrie 2008 a fost lansat primul proiect de tip twinning „Susținerea Parlamentului Republicii Moldova”, finanțat de către Comisia Europeană. Proiectul urmează să susțină procesul de reorganizare a aparatului Parlamentului, să consolideze capacitatea Parlamentului în domeniul armonizării legislației moldovenești cu cea comunitară, să consolideze funcția de control a Parlamentului asupra Guvernului și să instruiască deputații și funcționarii în a evalua impactul legilor adoptate.
- La 23 septembrie 2008, la Chișinău a avut loc Reuniunea de lansare a Platformei de Cooperare a Parteneriatului de Mobilitate UE-Moldova, cu participarea reprezentanților Comisiei Europene, a statelor membre EU implicate în Parteneriatul de Mobilitate și a Moldovei¹. În timpul reuniunii, Vice-ministrul Afacerilor Externe și Integrării Europene, Valeriu Ostalep a trasat prioritățile Moldovei în cadrul Parteneriatului de Mobilitate:
 - consolidarea relațiilor cu diaspora moldovenească;
 - promovarea reintegrării migranților;
 - consolidarea capacității instituționale în domeniul gestionării migrației;
 - asigurarea protecției sociale a cetățenilor care lucrează peste hotare;
 - lupta cu migrația ilegală și traficul de ființe umane.
- La 24 septembrie 2008, la Chișinău s-a desfășurat a VIII-a Reuniune a Subcomitetului de Cooperare UE-Moldova nr. 3 „Vama, cooperarea transfrontalieră, spălarea banilor, droguri, migrație ilegală”. Discuțiile dintre părți au vizat evoluțiile Moldovei în mai multe domenii de competență a subcomitetului: reforma judiciară, drepturile și libertățile fundamentale ale omului, combaterea corupției, migrației și azilul, managementul frontierelor inclusiv cooperarea cu EUBAM-ul, implementarea Acordurilor de facilitare a regimului de vize și de readmisie, combaterea crimei organizate, cooperarea în domeniul justiției și poliției.

Instituțiile Democratice

Procesul Electoral

Evoluții:

- Comisia Electorală Centrală a aprobat Strategia de instruire a funcționarilor electorali și educație civică a alegătorilor pentru anii 2008-2013². Strategia are drept scop final buna organizare și desfășurare a alegerilor, cu respectarea standardelor europene în domeniu ca rezultat a pregătirii unor funcționari electorali

¹ Parteneriatul de Mobilitate RM-UE a fost semnat la 5 iunie 2008, la Luxemburg în cadrul reuniunii Consiliului UE pentru Justiție și Afaceri Interne. Parteneriatul de Mobilitate RM-UE urmărește să consolideze cooperarea între UE și Moldova în vederea gestionării migrației legale, combaterii și prevenirii migrației ilegale și traficului de ființe umane. Statele membre ale UE participante la Parteneriat prin intermediul diferitelor proiecte aferente politicii migraționale sînt Bulgaria, Cehia, Cipru, Franța, Germania, Grecia, Italia, Lituania, Polonia, Portugalia, România, Slovacia, Slovenia, Suedia, Ungaria.

² Hotărîrea CEC nr. 1765 din 08.07.2008.

profioniști, capabili să facă față cerințelor și așteptărilor cetățenilor, să acționeze în mod etic și transparent, să fie promotori activi ai procesului de reformă a sistemului electoral.

Deficiențe și probleme:

- Reprezentanții statelor membre ale Uniunii Europene și ai instituțiilor europene la Chișinău, precum și Consiliul Europei s-au arătat îngrijorați de modificările aduse Codului Electoral - ridicarea pragului electoral la 6%, interzicerea blocurilor electorale, interdicția pentru persoanele care dețin dublă cetățenie de a ocupa funcții publice, inclusiv de a deveni membri ai Parlamentului, considerând că acestea contravin standardelor internaționale.³ În plus, oficialii europeni au atestat o intensificare a acțiunilor unor organe de stat de hărțuire a diferitor partide politice sau susținători ai programelor acestora.
- Acțiunile unor organe de stat contra unor lideri ai partidelor de opoziție (V.Filat, N.Andronic) au fost calificate de aceștia drept acțiuni politice ale autorităților de suprămă personală a liderilor și a partidelor politice pe care le conduc în ajunul alegerilor parlamentare din 2009⁴.

Drepturile omului

Evoluții:

- Au fost aprobate printr-un ordin intern al MAI recomandările cu privire la menținerea ordinii publice în timpul organizării și desfășurării întrunirilor.

Deficiențe și probleme:

- Legea privind întrunirile nu este întotdeauna respectată de către forțele de ordine. Au avut loc cazuri când forțele de ordine nu au permis desfășurarea adunărilor publice în locurile din apropierea instituțiilor publice și au intimidat protestatarii⁵.
- În iulie-septembrie 2008, Curtea Europeană a Drepturilor Omului (CEDO) a pronunțat 10 decizii în cauze contra Moldovei: Flux (nr. 5) c. Moldovei, Flux (nr. 6) c. Moldovei, Salinschi c. Moldovei, Prepelită c. Moldovei, Kireev c. Moldovei și Rusiei, Racu c. Moldovei și Rusiei, Fionat c. Moldovei, Buimistru și alții 9 c. Moldovei, Nanașeva și alții c. Moldovei, Salinschi c. Moldovei, Perelighin și alții c. Moldovei.⁶ În aceste cauze, reclamanții au pretins încălcarea libertății de exprimare, drepturilor la un proces echitabil, recurs efectiv, la protecția proprietății. În 3 cauze Curtea a dispus radierea cererilor reclamanților de pe rolul Curții, ca urmare a semnării acordurilor de reglementare amiabilă dintre Guvernul Moldovei și reclamanți, iar în alte 2 cauze a condamnat Moldova, dispunând acoperirea daunelor și cheltuielilor reclamanților. În cele 5 cauze Moldova va trebui să plătească circa 69150 euro (~923 mii lei).⁷ De asemenea, CEDO a respins cererea Guvernului Republicii Moldova de retrimiteră în fața Marii Camere a hotărârii Curții Europene a Drepturilor Omului din 12 februarie 2008 în cauza Oferta Plus SRL c. Moldovei. Astfel, rămâne în vigoare hotărârea CEDO din 12 februarie 2008, potrivit căreia Republica Moldova urma să plătească companiei Oferta Plus SRL echivalentul în lei a 2,535,104 euro pînă la 7 octombrie 2008. În celelalte cauze pronunțate în perioada iulie-septembrie, cererile fie au fost respinse ca nefondate sau inadmisibile cu procedurile Curții, fie nu au avut cîștig de cauză. Pînă în septembrie 2008 CEDO a condamnat Moldova în 125 de cauze.
- Procesul anevoios de numire a noilor avocați parlamentari, după expirarea la 4 iulie 2008 a mandatelor avocaților parlamentari Raisa Apolschi și Iurie Perevoznic și trecerea în neființă avocatului parlamentar Ivan Cucu, a creat o incertitudine instituțională și a redus activitatea Centrului pentru Drepturile Omului. Mai multe organizații pentru apărarea drepturilor omului au atenționat asupra lipsei de transparență și neclarității procedurale în selectarea și numirea noilor avocați parlamentari⁸.

Prevenirea torturii. Drepturile deținuților

Evoluții:

- A fost adoptată și a intrat în vigoare Legea cu privire la amnistie. Potrivit acestei legi urmează a fi amniate persoanele condamnate la pedeapsă cu închisoarea pe un termen de pînă la 7 ani care, la data intrării în vigoare a legii, nu au împlinit vîrsta de 21 de ani, femeile gravide sau cele cu copii în vîrsta de pînă la 8 ani, nedecăzute din drepturile părintești⁹. În total, sub incidența amnistiei ar putea ajunge circa 710 de persoane. Actul de amnistie se va consuma într-un termen de 6 luni;
- Colaboratorii sistemului penitenciar au beneficiat pe mai multe seminare de instruire în domeniul asistenței medicale, activității de pregătire către liberare și reintegrare socială a persoanelor condamnate¹⁰;
- În Penitenciarul nr.9 Pruncul au fost lansate clase de studii profesionale pentru deținuți, care le vor permite să însușească o profesie solicitată pe piața internă a forței de muncă;

³ Legea pentru modificarea și completarea Codului Electoral. 76-XVI din 10.04.2008.

⁴ În special, este vorba de: dosarul înaintat contra lui Vlad Filat, liderul PLDM, pe cazul comercializării în 1998 a Fabricii de Cement fin Rezina către compania franceză „Lafarge” privind privatizarea ilegală a uzinei de ciment; naționalizarea Societății pe Acțiuni „Ipteh” etc.

⁵ Este vorba de mitingul Organizației „Slavgardare” din 16 iulie 2008.

⁶ Informații conform www.lhr.md și <http://www.echr.coe.int/echr/>.

⁷ Despăgubirile sînt oferite reclamanților și în cauzele încheiate cu acorduri de reglementare amiabilă.

⁸ Declarația comună a Amnesty International Moldova, Centrului de Investigații Jurnalistice, CReDO, MEMORIA, Centrului Național al Romilor, GenderDoc-M, Institutului pentru Drepturile Omului, „Juriștii pentru Drepturile Omului”, Ligii pentru Apărarea Drepturilor Omului din Moldova și Promo-Lex, 18 septembrie 2008.

⁹ HP nr. 188-XVI din 10.07.2008.

¹⁰ Atelierul practic „Pregătirea către libertate a deținuților” din 4 septembrie 2008; seminarele de instruire „Dezvoltarea sistemului penitenciar și a sistemului de resocializare a deținuților, implementarea programelor medicale în cadrul instituțiilor penitenciare” din 30 septembrie 2008.

- Au fost lansate, cu ajutorul financiar al UNICEF și SIDA, clase de studii pentru minorii deținuți în cele 4 izolatoarele de detenție preventivă (Chișinău, Bălți, Cahul și Rezina), precum și în Penitenciarele nr.2-Lipcani, nr.5-Cahul și nr.7-Rusca;
- A fost adoptată legea de construcție a unui izolator de urmărire penală, care va permite redisolocarea Penitenciarului nr. 13-Chișinău (ce nu corespunde rigorilor și standardelor europene de detenție) în afara Chișinăului și ameliorarea condițiilor de detenție¹¹.

Deficiențe și probleme:

- În pofida acțiunilor de facilitare a adaptării sociale a persoanelor eliberate din detenție, acestea sunt sporadice și fac parte dintr-un sistem unitar și eficient de adaptare socială a foștilor deținuți. ((Cap. 14 al PNADO¹²; obiectivul (4) al PAUERM);
- Izolatoarele de detenție provizorie (IDP) nu au fost transferate din jurisdicția MAI în cea a MJ (Cap. 7 al PNADO; obiectivul (4) al PAUERM)¹³;
- Potrivit unor organizații de protecție a drepturilor omului, cazurile de tortură și tratament crud în Moldova este în creștere, unul din cinci deținuți moldoveni fiind torturat¹⁴;
- Potrivit raportului preliminar al raportorilor ONU privind situația Moldovei la capitolul tortură și violența față de femei, elaborat în rezultatul vizitei de evaluare din 4-10 iulie, tratamentul inuman și torturarea persoanelor în arest preventiv este destul de răspândită în Moldova, iar investigarea puținelor cazuri de tortură reclamate sunt soluționate lent, foarte rar în folosul reclamantului. Condițiile de detenție în majoritatea izolatoarelor de detenție provizorie sunt degradante, cu celule suprapoluate și rău ventilate¹⁵. De asemenea, se menționează lipsa îngrijirii medicale la toate etapele procesului de detenție.

Drepturile angajaților

Evoluții:

- A fost adoptată și a intrat în vigoare Legea securității și sănătății în muncă¹⁶;
- În septembrie, ca urmare a protestelor cadrelor didactice, Guvernul a majorat salariile de funcție pentru lucrătorii din sistemul bugetar, cu excepția efectivului de trupă și a corpului de comandă¹⁷. Cu toate acestea salariile continuă să nu corespundă necesităților cotidiene ale lucrătorilor.
- A fost adoptată și a intrat în vigoare legea cu privire la migrația de muncă¹⁸. Această lege reglementează imigrarea în Republica Moldova în scop de muncă a cetățenilor străini și a apatrizilor, angajarea provizorie în muncă în străinătate a cetățenilor Republicii Moldova, supravegherea și controlul respectării legislației în domeniul migrației de muncă.

Deficiențe și probleme:

- Angajații continuă să se confrunte cu fenomenul restanțelor salariale (ex. uzina „Tracom”), deși lipsește o statistică oficială privind suma totală a restanțelor la plata salariilor.

Drepturile copilului

Evoluții:

- A intrat în vigoare Legea cu privire la combaterea violenței în familie.¹⁹;
- Au fost aprobate standardele minime de calitate pentru serviciile sociale prestate în centrele de plasament pentru copii cu dizabilități.²⁰
- Ministerul Protecției Sociale, Familiei și Copilului, Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Sănătății, Ministerul Administrației Publice Locale, Ministerul Dezvoltării Informaționale, Consiliul Raional Drochia, Consiliul Raional Cahul și Oficiul UNFPA în Republica Moldova au semnat un Acord cu privire la stabilirea parteneriatului pentru realizarea proiectului UNFPA „Dezvoltarea unui sistem integrat de informații referitor la violența în familie ca parte a unei abordări integrate de management a violenței în familie în Republica Moldova”. Proiectul prevede elaborarea unui Sistem Informațional Integrat (SII) pentru gestionarea datelor privind violența în familie în două raioane pilot: Drochia și Cahul.²¹

Deficiențe și probleme:

- Se târăgănează desemnarea avocatului parlamentar pentru protecția drepturilor copilului (sau *Avocatul Copilului*), funcția care a fost instituită încă în luna martie 2008.
- Copiii ai căror părinți sînt plecați la muncă peste hotare rămîn în continuare fără o atenție cuvenită din partea statului.
- Conform primului raport despre respectarea în R. Moldova a Convenției privind Drepturile Copilului, elaborat de către copii în cadrul Centrului de Informare și Documentare pentru Drepturile Copilului în Moldova

¹¹ Legea nr. 177-XVI din 10.07.2008 cu privire la asigurarea construcției unui izolator de urmărire penală.

¹² Activitatea a fost prevăzută de PNADO pentru anul 2004.

¹³ HG nr.113 din 03.02.2007 a prevăzut transferul IDP din jurisdicția MAI în cea a MJ în 2007.

¹⁴ Vezi raportul de activitate al Comitetului Helsinki pentru Drepturile Omului, pentru perioada ianuarie-iunie 2008 lansat pe 5 iunie 2008. <http://www.humanrights.md/>

¹⁵ Raportul preliminar ale experților ONU în domeniul torturii și violenței împotriva femeilor, 11 iulie 2008 (UN experts on torture and violence against women conclude joint visit to Moldova), <http://www.unhcr.ch/hurricane/hurricane.nsf/view01>

¹⁶ Legea securității și sănătății în muncă nr. 186-XVI din 10.07.2008.

¹⁷ HG 1088 privind majorarea salariilor unor angajați din sectorul bugetar din 26.09.2008.

¹⁸ Legea nr.180-VI din 10.07.2008;

¹⁹ Legea nr. 45 din 01.03.2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie.

²⁰ HP nr. 823 din 04.07.2008;

²¹ Acordul a fost semnat la 10.09.2008, iar proiectul este finanțat de UNFPA.

(CIDDC), cele mai încălcate drepturi ale copilului sunt cele la un mediu familial favorabil, la educație, la intimitate, dreptul de a nu fi agresat, dreptul la exprimare și dreptul la odihnă.²²

Asigurarea drepturilor la asociere

Evoluții:

- Evoluții semnificative nu au fost observate.

Deficiențe și probleme:

- Ministerul Justiției a refuzat înregistrarea ONG-ului „Prietenii Rusiei”, de a cărui constituire se ocupă fostul prim-ministru Vasile Tarlev.
- Ministerul Justiției a refuzat înregistrarea modificărilor la statutele Mișcării Social-politice „Acțiunea Europeană”, Mișcării Social-Politice Republicane „Ravnopravie” și Partidului Republican din Moldova, ca urmare a nerespectării prevederilor Legii nr. 294-XVI din 21 decembrie 2007 privind partidele politice, care reglementează înregistrarea modificărilor în statutul unui partid politic. Partidele au pretins că acțiunile Ministerului Justiției reprezintă o încălcare a dreptului la libera asociere.

Îndeplinirea recomandărilor Consiliului Europei / Executarea deciziilor CEDO

Evoluții:

- În premieră, Procuratura Generală a uzat de prevederile Legii cu privire la agentul guvernamental și a obligat un fost demnitar (Anatoli Cuptov, ex-ministrul Transporturilor și Comunicațiilor) să restituie statului banii, pe care R. Moldova le-a achitat în favoarea unui reclamant la CEDO.²³

Deficiențe și probleme:

- Moldova continuă să aibă un șir de restanțe în realizarea Programul calendaristic al acțiunilor legislative asumate în conformitate cu angajamentele statelor membre ale CoE. Printre acestea se numără neadoptarea unei legi noi cu privire la statutul mun. Chișinău și a Codului de legi ale educației. De asemenea, nu au fost investigate „motivele cazurilor de urmărire penală a liderilor opoziției la nivel național și local”, și nu a fost „condamnat principiul destituirii primarului de Comrat de către Adunarea Populară a Găgăuziei”²⁴.

Cooperarea cu societatea civilă

Evoluții:

- A fost constituit Consiliul Național pentru Participare, format din reprezentanții societății civile care vor asista Guvernul în procesul de planificare strategică. De asemenea, au fost alese organele de conducere ale adoptat regulamentul Consiliului.

Deficiențe și probleme:

- Deși dialogul autorităților cu societatea civilă în ultimul timp a cunoscut o dinamică pozitivă, majoritatea autorităților publice manifestă încă o doză de formalism în implicarea ONG-urilor în procesul de promovare a politicilor publice și în procesul de elaborare a documentelor de politici publice, dovada fiind și interesul scăzut de participare la formarea Consiliului Național pentru participare.
- Există puține ONG-uri calificate care ar putea să aducă valoare calificată procesului decizional și de implementare a politicilor publice.

Libertatea mass-media și accesul la informație

Evoluții:

- A fost lansată pagina Web a Comisiei Naționale pentru Integrare Europeană www.integrare.gov.md.
- Alte evoluții semnificative nu au fost observate.

Deficiențe și probleme:

- Autoritățile manifestă interes mai scăzut față de realizarea dreptului la informație²⁵;
- Există posibilități ca reglementările privind acreditarea jurnaliștilor să fie utilizate pentru trierea acestora²⁶;
- Accesul la informații publice este obținut doar după adresări repetate în judecată, hotărârile judecătorești adoptate nu se execută deplin și în termen, se impun noi adresări în judecată²⁷;
- Paginile web ale instituțiilor de stat sunt înnoite cu întârziere și nu reflectă activitatea cotidiană a instituțiilor.
- Obiectivul (9) al PAUERM nu a fost îndeplinit în totalitate. Acesta prevede ajutor financiar din partea statului pentru mass-media acordat în baza criteriilor stricte și obiective aplicate egal pentru toată mass-media.

²² Vezi Centrul de Informare și Documentare pentru Drepturile Copilului în Moldova (CIDDC), <http://www.childrights.md/>.

²³ Este vorba de suma de 8.345 de lei, pe care Moldova le-a achitat în favoarea reclamantului în cazul „Ungureanu vs Moldova”.

²⁴ HP nr.284-XVI din 11.11.2005.

²⁵ Raportul „Dreptul la informație: pe hârtie și în realitate”, Centrul „Acces Info”, www.acces-info.org.md.

²⁶ Proiectul Regulamentului cu privire la acreditarea reprezentanților mijloacelor de informare în masă pe lângă Guvernul RM este apreciat negativ de experții în sfera mass-media. A se vedea și publicația Timpul, nr.957 din 01.10.2008.

²⁷ Hotărârea Curții de Apel Chișinău din 11.09.2008, privind executarea de către SIS a unei hotărâri a CSJ privind accesul la informație acordat cercetătorului Mihai Tașcă.

Reforma administrativă / Eficiența administrativă

Evoluții:

Reforma Administrației Publice Centrale

- Implementarea reformei APC a vizat domeniile-cheie, în toate acestea fiind înregistrate rezultate pozitive²⁸: *Reorganizarea APC* s-a manifestat prin: formarea noilor structuri ale Guvernului și instituțiilor subordonate, aprobarea noilor regulamente ale unor ministere și autorități centrale (HG nr.971 din 11.08.2008, nr. 976 din 12.08.2008, nr.1084 din 24.09.2008, nr.1056 din 15.09.2008; nr.1065 din 19.09.2008;); crearea subdiviziunilor de analiză, monitorizare și evaluare a politicilor; elaborarea planurilor de dezvoltare instituțională; reduceri de personal angajat în instituții centrale; *Procesul decizional* este influențat prin stabilirea unor elemente ale sistemului de politici, elaborarea sistemului de raportare privind implementarea documentelor; au fost revizuite mai multe documente de politici (conform HG nr.691/2008); se elaborează regulamente privind circulația documentelor; au loc activități privind introducerea tehnologiilor informaționale și comunicaționale (în cadrul proiectelor de e-guvernare); se organizează instruirii tematice privind monitorizarea și evaluarea politicilor; În sfera *managementului resurselor umane* sînt notabile: adoptarea unor reglementări noi (Legea cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public); instruirea funcționarilor (cu suportul Fondului fiduciar); elaborarea metodologiei privind elaborarea, coordonarea și aprobarea fișei postului pentru funcția publică; instruirii periodice, programate; *Managementul finanțelor publice* este perfecționat prin: elaborarea unor regulamente noi în domeniu (privind modul de elaborare, monitorizare și raportare a bugetelor pe programe); instruirea personalului;
- Este creat Comitetul interministerial pentru planificarea strategică, menit să coordoneze și monitorizeze activitatea Guvernului și a comitetelor guvernamentale ale acestuia în elaborarea și implementarea programelor și politicilor prioritare: modernizarea APC, dezvoltarea regională, integrarea europeană, coordonarea asistenței externe (HG nr.838 din 09.07.2008);
- A continuat instruirea funcționarilor, la seminarele privind: tehnicile de elaborare a fișelor de post; coordonarea politicilor și analiza impactului acestora; planificarea activităților de instruire în autoritatea publică în baza evaluării necesităților de instruire a funcționarilor publici;
- Guvernul și autoritățile subordonate au făcut față situației de criză în rezultatul inundațiilor din iulie-august, măsurile întreprinse fiind apreciate ca eficiente, principalele pierderi suportate de cetățeni fiind recuperate (asigurarea cu locuințe și compensarea pierderilor agricole).

Reforma Administrației Publice Locale

- Comunitățile locale obțin finanțare de la în UE, în scopul dezvoltării locale și îmbunătățirii nivelului de trai la nivel local²⁹; Cîteva localități vor fi premiate pentru implementarea bunelor practici în domeniul APL³⁰;
- Continuă instruirea funcționarilor locali³¹;
- MAPL monitorizează permanent înlînirile în teritoriu ale membrilor Guvernului și problemele abordate, publică rapoarte despre acestea³²;

Dezvoltarea tehnologiilor informaționale (TI)

- Ministerul Dezvoltării Informaționale are aprobat Planul de dezvoltare instituțională pe termen mediu, conținînd 5 direcții de activitate: edificarea societății informaționale, implementarea guvernării electronice, formarea, utilizarea resurselor informaționale de stat, dezvoltarea comunicațiilor electronice și poștale, consolidarea capacităților manageriale ale MDI³³;
- Planurile și programele în domeniul dezvoltării TI se implementează treptat, dar cu restanțe și dificultăți financiare; Este adoptat Regulamentul Agenției Naționale pentru Reglementare în Comunicații Electronice și Tehnologia Informației (HG nr.905 din 28.07.2008);
- Se întreprind măsuri pentru lansarea în anul viitor a unor comunicații electronice noi: tehnologia mobilă 3G; televiziune digitală DVB-T; servicii de radioacces în bandă largă WiMAX; servicii publice în format electronic (declarații la poliție, servicii de căutare a locurilor de muncă, contribuții de asigurare socială, documente de identitate, înregistrarea autovehiculelor, aplicare pentru autorizații de construire, accesul la bibliotecile publice, solicitarea și eliberarea certificatelor de stare civilă, înscrierea în instituțiile de învățămînt, anunțarea schimbării de domiciliu și servicii de sănătate, taxe pe venit, declarații și notificări);
- Este lansată pagina web oficială a UTA Găgăuzia - www.gagauzia.md.

²⁸ A se vedea și Raportul cu privire la mersul realizării reformei administrației publice centrale în ianuarie-iunie 2008 (www.rapc.gov.md).

²⁹ Comisia Europeană a semnat 9 contracte de grant cu administrațiile publice locale și ONG-uri, în cadrul Programului de Vecinătate România-Moldova.

³⁰ Concursul este organizat în cadrul Programului Bunelor Practici ale Autorităților Publice Locale din Moldova, implementat de IDIS "Viitorul", în parteneriat cu MAPL.

³¹ Cursuri de instruire privind managementul resurselor umane; studierea limbii de stat pentru funcționarii alolingvi (în cadrul Programului realizat de Asociația Națională a Trainerilor Europeni din Moldova (ANTEM), în colaborare cu IDIS „Viitorul”,

³² Informația este disponibilă pe pagina web a MAPL, www.mapl.gov.md.

³³ Planul este plasat pe pagina web, <http://www.mdi.gov.md/planuri>.

Deficiențe și probleme:

- Deși anterior s-a menționat, cu suficientă argumentare și în repetate rânduri, că restanțele în implementarea Reformei APC sînt majore și termenele nu se respectă, ceea ce ar impune revizuirea priorităților, abia la finele termenului stabilit pentru implementare, Guvernul a recunoscut oficial că nu va reuși implementarea reformei APC și că dorește extinderea acesteia pe încă minimum 2 ani³⁴;
- Nu sînt adoptate mai multe acte legislative, stabilite ca prioritare în Agenda de Integrare Europeană: - privind secretul de stat (în redacție nouă); - privind regimul armelor, munițiilor, materiilor și substanțelor explozive; pentru aprobarea structurii, efectivului-limită și modului de finanțare a Centrului național pentru protecția datelor cu caracter personal ș.a.
- Unele acte legislative importante au fost adoptate de Parlament, dar intrarea în vigoare și punerea lor în aplicare este tărăgănată³⁵.
- Nu au fost elaborate acte legislative și normative importante: privind administrația publică centrală; Strategia privind sistemul de planificare, elaborare și coordonare a politicilor publice; Regulamentul cu privire la elaborarea, coordonarea, aprobarea, implementarea, monitorizarea, evaluarea și raportarea documentelor de politici; Regulamentul privind circulația electronică a documentelor; Metodologia de evaluare a performanțelor administrației publice centrale în raport cu mărirea resurselor financiare alocate; Nu este elaborat un nou sistem de salarizare a funcționarilor publici, bazat pe un nou sistem de grade; Nu se implementează practica de raportare anuală despre eficiența utilizării resurselor financiare ca urmare a realizării programelor naționale și sectoriale³⁶;
- Reorganizările efectuate în APC, în loc să reducă, determină cheltuieli considerabile (HG nr.1231 din 31.10.2008); Resurse financiare considerabile sînt alocate și în continuare pentru domenii, acțiuni și priorități îndoielnice, cu impact minor³⁷;
- În domeniul reformei APL se atestă aceeași abordare fragmentară, lipsa unei strategii oficiale și tărăgănarea implementării legilor cu impact major în domeniu (privind dezvoltarea regională și descentralizarea administrativă);
- Legea privind finanțele publice locale nu este perfecționată; Autoritățile locale continuă să declare despre intervențiile abuzive ale autorităților centrale și limitarea de către acestea a posibilităților de dezvoltare³⁸;
- Studii efectuate de experți independenți atestă blocaje în realizarea reformelor anunțate și împiedicarea funcționării normale a administrației publice locale, precum și probleme serioase în sfera descentralizării și eficienței activității reprezentanților statului în teritoriu³⁹;
- Implementarea noilor tehnologii informaționale și reformele în domeniu nu au loc conform termenelor anterior trasate, se atestă lipsa de resurse umane, tehnice și financiare, necesare pentru realizarea sarcinilor stabilite; nu sînt modernizate procedurile de acordare a serviciilor publice populației și agenților economici;
- Există îngrijorări referitoare la activitatea dominantă a SA „Moldtelecom” în sfera TI și acțiunile abuzive ale acestuia în raport cu concurenții, ceea ce împiedică dezvoltarea serviciilor informaționale la nivel local⁴⁰.

Depolitizarea administrației publice

Deficiențe și probleme:

- Legislația în domeniu nu este modificată, nu au fost luate măsuri care să determine o ierarhie clară a funcțiilor publice care nu trebuie să admită interferențele politice⁴¹;
- Persistă implicarea abuzivă în diverse domenii a reprezentanților partidului de guvernământ⁴²;
- Politizarea excesivă a activității în cadrul unor autorități ale administrației publice locale se soldează cu conflicte, blocarea activității, divergențe între consilii și autoritățile executive, ceea ce are ca efect un randament redus al autorităților locale, prejudiciază interesele cetățenilor⁴³;
- Se atestă cazuri de utilizare a resurselor administrative în interes politic⁴⁴;

³⁴ Raportul cu privire la mersul realizării reformei administrației publice centrale în ianuarie-iunie 2008 constată că termenul de trei ani este prea scurt pentru realizarea Planului de implementare a Strategiei de reformă APC și a Planurilor de acțiuni anuale au fost prea ambițioase, unele acțiuni nu vor putea fi finalizate și Guvernul urmează să identifice acțiunile care vor fi transferate pentru anii 2009-2010.

³⁵ Legea cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public a fost adoptată în iulie 2008, dar nu este publicată nici la finele lunii octombrie 2008. Această tergiversare întârzie o serie de alte măsuri inerente: crearea unor unități special abilitate, aprobarea bazei normative și crearea bazei instituționale; angajarea în serviciul public doar prin concurs obligatoriu.

³⁶ A se vedea în sensul celor expuse și problemele identificate în Raportul cu privire la mersul realizării reformei administrației publice centrale în ianuarie-iunie 2008.

³⁷ Surse alocate prin Hotărârile Guvernului: 937/04.08.2008, nr.1021 din 02.09.2008, nr.1048 din 15.09.2008, nr.1071 din 19.09.2008, nr.1072 din 19.09.2008, nr.1098 din 26.09.2008, nr.1228 din 31.10.2008, nr.1233 din 31.10.2004 etc.

³⁸ Pentru anul 2009, Ministerul Finanțelor impune municipiului Chișinău un buget cu 40 de milioane mai mic decât în 2008. A se vedea și comunicatul Agenției Info-Prim Neo (IPN) din 10.09.2008.

³⁹ Studiile de politici publice: „Implementarea legilor în Republica Moldova – probleme actuale” și „Efectele descentralizării: Rolul reprezentantului Guvernului în unitățile administrativ-teritoriale”, IDIS „Viitorul”, www.viitorul.org.

⁴⁰ Agenția Națională pentru Reglementare în Comunicații Electronice și Tehnologia Informației (ANRCETI) este îngrijorată în legătură cu acțiunile operatorului național de telefonie fixă „Moldtelecom” SA, de limitare a accesului furnizorilor alternativi de servicii ADSL la bucla telefonică locală și infrastructura asociată, fapt care nu le permite acestora să furnizeze în raioanele republicii servicii competitive de acces la Internet în bandă largă, conferința de presă a ANRCETI, 17.09.2008.

⁴¹ Reglementări adecvate sub acest aspect nu sînt incluse nici în noua Lege cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public, deși acest lucru a fost recomandat insistent de către experți independenți și reprezentanți ai societății civile.

⁴² Declarațiile reprezentanților spitalului și ai Consiliului Raional Hîncești, 14.07.2008; Liderul Partidului Național Liberal (PNL) afirmă că mai mulți directori de școli din raionul Florești semnalează că sînt impuși de conducerea raională să devină membri ai PCRM, comunicatul INFOTAG, 14.07.2008.

⁴³ Conflictele permanente dintre conducerea consiliului municipal Chișinău și primăria capitalei; încercările de reelegere a unor conducători în raioane.

- Interferențe politice au fost atestate chiar și la acordarea distincțiilor de stat pentru eforturile depuse în timpul inundațiilor⁴⁵;
- Editorii protestează împotriva unor decizii politice în sfera editării cărților.

Interferența intereselor administrative și economice

Evoluții:

- Conform declarațiilor unor oficiali, investitorii străini continuă să aibă încredere în Republica Moldova, interesul manifestat pentru investiții crește;
- Reprezentanții ai unor instituții străine apreciază pozitiv reformele în domeniul cadrului fiscal al Moldovei⁴⁶;
- Se întreprind activități pentru îmbunătățirea mediului antreprenorial⁴⁷;
- Anunțurile despre vânzarea patrimoniului public sînt date publicității periodic de către Agenția Proprietății Publice, inclusiv prin intermediul paginilor web;
- Studii internaționale atestă o anumită sporire a ratingului libertății economice în Moldova⁴⁸;
- Este aprobat Regulamentul concursurilor comerciale și investiționale de privatizare a proprietății publice, este aprobată componența nominală a Comisiei pentru desfășurarea concursurilor comerciale și investiționale⁴⁹;
- Este adoptată Legea nr.179 din 10.07.2008 cu privire la parteneriatul public-privat, menită să contribuie la atragerea de investiții private pentru realizarea proiectelor de interes public, la creșterea eficienței și calității serviciilor, lucrărilor publice, utilizării eficiente a patrimoniului public și a banilor publici.

Deficiențe și probleme:

- Raportul „Doing Business 2009” atestă că desfășurarea afacerilor ar fi devenit mai dificilă, a scăzut considerabil indicatorii privind obținerea autorizațiilor pentru construcții și pentru comerț internațional⁵⁰;
- În implementarea Strategiei de atragere a investițiilor și promovare a exporturilor se atestă procese care trezesc îngrijorări, există stagnare sau chiar descreștere a investițiilor în sectorul real al economiei⁵¹;
- Modificările în legea privind protecția concurenței nu au intrat în vigoare, fiind obstructionate la etapa promulgării⁵²;
- Reforma regulatorie este implementată anevoios, practic stagnează procesul de evaluare a impactului reglementărilor⁵³;
- Sînt date publicității afirmații conform cărora, întârzierea implementării unor legi ar fi generată de interese lobbyiste ale concurenților⁵⁴;
- Uniuni profesionale anunță despre scăderea considerabil a competitivității transportatorilor autohtoni pe piața internațională și solicită Guvernului acțiuni menite să amelioreze situația generată de creșterea prețurilor la carburanți⁵⁵;
- Au crescut considerabil taxele de cazare în căminele studențești⁵⁶;
- Proiectul bugetului de stat pentru anul 2009 conține prevederi care denotă intenții de utilizare a resurselor publice în scop electoral⁵⁷;
- Investigațiile efectuate de procuratură au scos în vileag abuzuri și anumite interese economice, la adoptarea în anii 2005-2007, de către administrația municipiului Chișinău a deciziilor privind lucrările la lacul „Valea Morilor”⁵⁸. Totuși, procuratura a contestat în judecată doar deciziile luate și nu se cunoaște dacă a efectuat investigații privind calificarea penală a abuzurilor comise de către exponenții administrației publice locale din acea perioadă.

⁴⁴ A se vedea publicațiile mass-media despre deplasările în teritoriu a deputaților fracțiunii PCRM (Jurnal de Chișinău, nr.761, 19.09. 2008); utilizarea poștei guvernamentale (oficiale) pentru distribuirea unor publicații ale PPCD (Ziarul de Gardă, Nr.195, 11.09. 2008, conferința de presă la Agenția INFOTAG, 03.09.2008).

⁴⁵ Prin Decretul nr.1829-IV din 13.08.2008 au fost acordate distincții de stat unor angajați ai instituțiilor de stat, precum și primari sau președinților de raioane care reprezintă, în mare majoritate, doar PCRM (a se vedea și publicația Jurnal de Chișinău, nr.756, 09.09.2008).

⁴⁶ Declarațiile lui Walter Baumann, reprezentant al Societății „Ernst & Young” din Viena (Austria), 31.07.2008.

⁴⁷ Camera de Comerț și Industrie (CCI) în colaborare cu USAID au constituit grupul de lucru regional din Chișinău în cadrul proiectului BIZTAR - "Reforma cadrului de reglementare a activității de întreprinzător și a administrării fiscale în Moldova".

⁴⁸ Potrivit Ratingului Libertății Economice 2008, Moldova se situează pe locul 78 (cu o creștere de 3 poziții), www.fraserinstitute.org.

⁴⁹ HG nr.919 din 30.07.2008.

⁵⁰ Potrivit raportului, Moldova a coborât 11 trepte, pînă la locul 103 între 181, www.doingbusiness.org.

⁵¹ Studiul efectuat de BIS Group, a se vedea și publicația Logos Press, 26.09.2008.

⁵² Legea nr.104 -XVI din 16.05.2008 nu a fost promulgată de Președintele RM.

⁵³ Proiectele de legi și de alte acte normative nu sînt prezentate împreună cu estimarea impactului, conform metodologiei în domeniu (HG nr.1230 din 24.10.2006)

⁵⁴ Declarația lui Iurie Mihalachi, președintele IMC Group, referitor la amînarea pînă în martie 2009 a punerii în aplicare a Legii privind birourile istoriilor de credit, INFOTAG, 09.09.2008

⁵⁵ Declarația comună a Uniunii Transportatorilor și Drumarilor, Asociației Internaționale a Transportatorilor Auto din Moldova și Asociației Transportatorilor Auto de Călători din Moldova, 14.07.2008.

⁵⁶ Pentru anul școlar 2008-2009, taxe pentru cazarea în cămin au fost majorate cu circa 60 la sută, ca urmare a scumpirii serviciilor comunale..

⁵⁷ Declarații ale reprezentanților partidelor parlamentare de opoziție și ale experților independenți

⁵⁸ Conform procuraturii mun.Chișinău, de cînd au început lucrările de amenajare a lacului "Valea Morilor" au avut loc mai multe ilegalități: lucrările au fost inițiate cu neglijarea totală a procedurii prevăzute de legislație; lucrările nu au fost coordonate cu organele de stat competente; nu a fost anunțată și desfășurată licitația publică pentru reconstrucție; lipsea și lipsește în continuare autorizația pentru construcție etc. O parte din nisipul depozitat pe teritoriul lacului a fost transportată ilegal de către un agent economic pe un șantier de construcție, în loc să fie depozitat și utilizat la reconstrucție și amenajare.

Stabilitatea politicii de guvernare

Evoluții:

- Datoria de stat externă este achitată în termen, conform înțelegerilor stabilite, fără târăgănări⁵⁹;
- În prima jumătate de an, PIB a înregistrat o creștere de circa 5,4 la sută⁶⁰; Parametrii bugetari sînt menținuți în limitele aprobate, nu se atestă dificultăți ce ar diminua acumulare veniturilor;
- Activitatea de revizuire a documentelor de politici s-a soldat deja cu abrogarea a peste 60 de decizii care și-au pierdut actualitatea și valoarea, aveau caracter provizoriu, al căror termen a expirat, care nu mai sînt actuale (HG nr.1103 din 29.09.2008);
- Deși inundațiile din vară au afectat cheltuielile publice, situația în domeniu este satisfăcătoare, nu au fost suspendate cheltuieli anterior programate.

Deficiențe și probleme:

- Evaluări ale instituțiilor internaționale specializate atestă Republica Moldova printre statele europene cu cel mai mare deficit al contului curent și au coborît perspectiva asociată ratingurilor pe termen lung în valută și în monedă națională ale Republicii Moldova, ca urmare a deteriorării finanțării externe a țării și a presiunilor inflaționiste⁶¹;
- Companii autohtone cu renume internațional intenționează să suspende activitatea în Moldova, din cauza presiunilor la care sînt suspuse de către autorități⁶²;
- Un procent foarte mare din locuitori ar dori să părăsească Republica Moldova⁶³;
- Decizii adoptate anterior cu scopuri de influențare a opiniei publice rămîn nerealizate, ceea ce reduce credibilitatea autorităților⁶⁴;
- Peste 2 mii de locuri din instituțiile de învățămînt superior au rămas nesolicitate, inclusiv peste 650 de locuri 655 de locuri cu finanțare de la buget⁶⁵;
- Adoptarea legii ce permite exproprierea bunurilor imobile în legătură cu construcția Portului internațional Giurgiulești trezește nemulțumirea opoziției și a proprietarilor bunurilor, care califică drept insuficientă despăgubirea acordată de Guvern (Legea nr.176-XVI din 10.07.2008);

Probitatea și transparența guvernării / Combaterea corupției

Evoluții:

- Evaluări internaționale atestă un anumit progres în prevenirea și combaterea corupției⁶⁶;
- Proiectul legii privind transparența decizională a fost prezentat în Parlament;
- Sînt lansate declarații privind sporirea transparenței activității Guvernului⁶⁷; se implementează Sistemul automatizat „Portalul Guvernamental”; instanțele de judecată dau cîștig de cauză solicitanților de informații publice⁶⁸;
- Este adoptată și pusă în aplicare Metodologia de evaluare a riscurilor de corupție în instituțiile publice (HG 906 din 28.07.2008);
- Activitatea serviciilor de securitate internă dă anumite rezultate, funcționari implicați în scheme frauduloase și acte de corupție sînt sancționați, eliberați din funcții⁶⁹;
- Procuratura a dat publicității informația despre încălcări comise de administrația municipală controlată de exponenți ai forțelor politice aflate la guvernare în Moldova⁷⁰;
- Se întreprind activități de instruire și dezbateri în sfera prevenirii și combaterii corupției⁷¹;
- Implementarea planurilor de prevenire și combatere a corupției este apreciată pozitiv de către organizațiile internaționale și exponenții societății civile⁷²;
- Continuă să fie înregistrate infracțiuni comise de persoane cu funcții de răspundere, inclusiv infracțiuni flagrante;
- S-a încheiat procesul de reatestare a colaboratorilor Poliției Rutiere, mai mult de jumătate din colaboratori nu au susținut examenele⁷³;

⁵⁹ Declarația Ministrului Finanțelor, 28.08.2008.

⁶⁰ Conform datelor Biroului Național de Statistică.

⁶¹ Evaluările Agenției de rating Fitch, www.fitchratings.com.

⁶² Declarația de presă a SA Ascom Grup; declarația președintelui PLDM despre exproprierea S.A. IPTEH.

⁶³ Studiul „Fenomenele demografice în Moldova prin prisma cetățenilor țării”, realizat de Agenția „Fin-Consultant RI”.

⁶⁴ La noul sediu oferit teatrului “Eugene Ionesco”, nu se fac lucrări de restaurare, din lipsă de fonduri, INFOTAG, 12.09.2008.

⁶⁵ Potrivit datelor Ministerului Educației și Tineretului.

⁶⁶ „Indicele Perceperii Corupției 2008”, realizat de TI, clasează Republica Moldova pe locul 112, cu evoluție de un punct față de anul 2007.

⁶⁷ Declarațiile șefului serviciului de presă al Guvernului, seminarul “Aspecte ale eficientizării cooperării instituției publice - mass-media - ONG”, 24.09.2008.

⁶⁸ Curtea de Apel Chișinău a dat cîștig de cauză cercetătorului Mihai Tașcă în procesul contra Ministerului Justiției, referitor la dosarele partidelor politice.

⁶⁹ În perioada aprilie-iulie a.c., 56 de colaboratori al Serviciului Vamal au fost sancționați disciplinar, iar alți 16 concediați, după monitorizarea activității subdiviziunilor Serviciului Vamal de către Direcția securitate internă.

⁷⁰ Recursul Procuraturii municipiului Chișinău hotărîrea grupului de lucru pentru achiziții publice al Direcției construcții capitale a Consiliului mun.Chișinău nr.12 din 13.06.2007 (organizarea și desfășurarea licitației publice pentru reconstrucția lacului de acumulare „Valea Morilor” și curățirea nămolului), www.chisinau.md.

⁷¹ Reprezentanții consiliilor raionale au cursuri de instruire a formatorilor anticorupție din cadrul consiliilor raionale, organizate de CCCEC, cu sprijinul proiectului MOLICO; CCCEC, cu sprijinul programului MOLICO, a desfășurat în luna iulie școala de vară “Tineretul împotriva corupției”; studenții USM și UTM au participat la dezbateri pe tema corupției în învățămînt, 24.09.2008.

⁷² Întîlnirea cu mass-media a reprezentanților CCCEC, experților din cadrul Proiectului MOLICO și Programului “Provocările Mileniului”, 18.09.2008; Conferința de presă a Alianței Anticorupție privind implementarea Planul Preliminar de Țară al programului “Provocările Mileniului”, INFOTAG, 31.07.2008.

⁷³ Conferința de presă la MAI, 26.08.2008.

- CCCEC și Agenția Rezerve Materiale, Achiziții Publice și Ajutoare Umanitare au încheiat acord de colaborare privind prevenirea și combaterea corupției și protecționismului în domeniul achizițiilor publice; Serviciul prevenire și combatere a spălării de bani din cadrul CCCEC va dispune de sistem IT performant, achiziționat prin intermediul proiectului MOLICO;
- Codul penal a fost completat cu prevederi referitoare la confiscarea bunurilor și a veniturilor rezultate din infracțiuni, inclusiv de corupție, a veniturilor provenite din utilizarea bunurilor obținute prin infracțiuni (Legea nr.136-XVI din 19.06.2008).

Deficiențe și probleme:

- Transparența autorităților nu a sporit considerabil, întârzie crearea și actualizarea paginilor web ale autorităților publice; Legea privind transparența decizională nu este adoptată;
- Partide politice și ONG-uri specializate exprimă îngrijorări referitor la transparența examinării unor documente strategice⁷⁴, promovarea avocaților parlamentari⁷⁵;
- Interpelările deputaților privind utilizarea fondului de rezervă al Guvernului sînt ignorate⁷⁶;
- Formarea Consiliului Civil pentru monitorizarea CCCEC a fost tărăgănată⁷⁷;
- Eficiența „liniilor fierbinți” ale autorităților publice continuă să rămînă redusă, în funcționarea acestora se atestă deficiențe⁷⁸;
- Mecanismul de examinare a declarațiilor despre avere și venituri nu funcționează, nu se depun sesizări pentru verificarea acestora, inclusiv din cauza imperfecțiunii Legii respective; autoritățile publice nu cooperează cu mass-media referitor la elucidarea cazurilor vizînd declarațiile de venituri și averi, refuză să acorde informații despre declarațiile depuse⁷⁹;
- Combaterea corupției la nivel înalt este practic insesizabilă; motivele demiterii demnitarilor de rang înalt nu se dau publicității, cercetările judiciare ulterioare nu se soldează cu condamnări sau explicații publice⁸⁰;
- Publicațiile mass-media despre abuzuri, cheltuirea irațională și netransparentă a unor importante a resurse publice rămîn fără intervenții din partea organelor de drept⁸¹;
- Evoluția înregistrată de Moldova în Indicele de Percepție a Corupției 2008 este apreciată ca foarte modestă, în condițiile cînd sînt alocate importante resurse financiare și tehnice, acordate de organismele internaționale⁸²;
- Partidele politice de opoziție califică drept ineficiente eforturile de prevenire și combatere a corupției⁸³;
- Continuă să fie atestate practici corupționale în cadrul sistemului de învățămînt⁸⁴.

⁷⁴ Declarația Partidul Popular Republican din 17.09.2008, privind secretomania în care autoritățile elaborează Strategia securității naționale și Planul de implementare a acesteia.

⁷⁵ Conferința de presă a reprezentanților a 5 ONG-uri din domeniul drepturilor omului, privind lipsa de transparență în selectarea candidaturilor pentru funcția de avocați parlamentari, 16.09.2008.

⁷⁶ Declarațiile deputatului Vladimir Filat, INFOTAG, 17.09.2008

⁷⁷ Proiectul de lege nu a fost promovat, s-a revenit la ideea promovării unei hotărîri de Guvern; îngrijorări la acest capitol au prezentat reprezentanții ONG-urilor și experții Corporației "Provocările Mileniului".

⁷⁸ Ședința Colegiului Procuraturii din 29.08.2008; Publicația „Obiectiv” din 31.07.2008, 15.09.2008 (<http://www.api.md/supliment/index.html>).

⁷⁹ Studiul privind accesul jurnaliștilor la declarațiile pe avere ale funcționarilor publici, demnitarilor și a altor persoane cu funcții de răspundere; ședința Clubului jurnaliștilor de investigație din 25.07.2008, Comunicatul de presă al Centrului de investigații jurnalistice (26.07.2008);

⁸⁰ A se vedea și publicația Jurnal de Chișinău, nr.739, 29.07.2008.

⁸¹ A se vedea articolele: „Ambasada de lux” (Jurnal de Chișinău, nr. 758, 12.09.2008); „Cnezatul” lui Vladimir” (Timpul, 19.09.2008); „Viceprimarul orașului Orhei este cea mai social-vulnerabilă persoană din localitate” (FLUX, 19.09.2008); „Гросул и его подельники...” (Moldavskie Vedomosti, 19.09.2008).

⁸² Declarațiile reprezentanților Transparency Internațional Moldova, la conferința de presă prilejuită de lansarea IPC 2008.

⁸³ Declarația politică adoptată de Congresul al II-lea al PLDM.

⁸⁴ Rezultatele chestionării efectuate în cadrul Proiectului „Monitorizarea și Prevenirea Fenomenului Corupției în Instituțiile de Învățămînt Superior”, elaborat de Centrul Național pentru Transparență și Drepturile Omului (CNTDO), Alianța Anticorupție, cu susținerea financiară a Fundației Eurasia.

3. CONFLICTUL TRANSNISTREAN

Eforturi în vederea reluării procesului de negocieri

La 22 iulie 2008 Președintele Vladimir Voronin a avut o întâlnire cu mediatorii și observatorii în procesul de negocieri privind reglementarea transnistreană în formatul "5+2". Întâlnirea urma să deschidă perspective pentru reluarea procesului de negocieri. Acest lucru nu s-a întâmplat însă fiindcă liderul transnistrean, Igor Smirnov, anunțase că nu se va întâlni la rândul său separat cu mediatorii și observatorii internaționali, acestora revenindu-le onoare de a se întreține cu adjunctului lui Smirnov. Întâlnirea finală în format "5+2", în cadrul cărei la reprezentanții formatul "3+2" al mediatorilor și observatorilor s-au alipit negociatorii șefi a părților implicate în conflict a fost, mai degrabă, una de rutină protocolară. Totuși, Președintele Voronin a profitat de ocazia întâlnirii pe care a avut-o cu mediatorii pentru a reitera punctul de vedere al Republicii Moldova vis-a-vis de reglementarea transnistreană: abordarea referitoare la soluționarea diferendului transnistrean trebuie să fie una complexă sub aspect politic, economic, social, umanitar; toate documentele referitoare la soluționarea conflictului urmează a fi aprobate în cadrul negocierilor în format "5+2"; soluțiile propuse nu trebuie să afecteze principiile stipulate în Legea cu privire la prevederile de bază ale statutului juridic special al localităților din stînga Nistrului, adoptată prin consens de Parlamentul Republicii Moldova la 22 iulie 2005; procesul de soluționare a conflictului trebuie să meargă pas în pas cu procesul de consolidarea a măsurilor de încredere dintre părțile implicate în conflict; alegerile parlamentare din anul 2009 urmează să se desfășoare pe întreg teritoriul țării. Reprezentantul Special al Președintelui în exercițiu al OSCE, Ambasadorul Heikki Talvitie, Reprezentant special al UE în Republica Moldova, Kalman Mizsei, Asistentul adjunct al Secretarului de Stat al SUA, David Merkel, au împărtășit, în principiu, punctele de vedere exprimate de către Președintele Vladimir Voronin. Reprezentanții Ucrainei și Rusiei, Aleksandr Gorin și, respectiv Valeri Nesterușkin, au pus accentul pe necesitatea efortului comun al părților în soluționarea conflictului.

La 8 septembrie 2008, la Viena a avut loc consultări în formatul "3+2" ale mediatorilor și observatorilor în problema transnistreană. După consultări, șeful Misiunii OSCE în Republica Moldova, Philip Remler, a împărtășit cu autoritățile moldovene părerea precum că la acest moment ar exista premise pentru soluționarea conflictului. În acest context, la 15 septembrie, președintele legislativului Moldovei, Marian Lupu, a ținut să specifice că procesul de negocieri în vederea reglementării conflictului poate fi reluat doar în format "5+2", care asigură un cadru optim de transparență și credibilitate, dar și pentru evoluțiile post-conflictuale.

La 10 septembrie 2008, la Bruxelles, a avut loc reuniunea Consiliului Nord-Atlantic în formatul 26 + Republica Moldova, la care a participat Andrei Stratan, Ministrul Afacerilor Externe și Integrării Europene. Cu această ocazie, ministrul Stratan au avut o întrevedere cu dl Jaap De Hoop Scheffer, Secretarul General al NATO. În cadrul discuțiilor, Andrei Stratan a reiterat poziția oficială a autorităților moldovene privind problema transnistreană: soluționarea pașnică poate avea loc doar în formatul 5+2; poziția Republicii Moldova rămâne fermă și neschimbată vis-a-vis de Tratatului FACE Adaptat, în special, privind respectarea de către Rusia a angajamentelor de la Istanbul din 1999. În acest context, ministrul Stratan a exprimat mulțumiri pentru susținerea din partea NATO a suveranității și integrității teritoriale a Republicii Moldova, prezentînd și o amplă informație despre evoluțiile, pe plan național, în procesul implementării Planului Individual de Acțiuni al Parteneriatului Republica Moldova – NATO (IPAP). Ministrul Stratan a confirmat că Republica Moldova va continua cooperarea sa cu NATO, în special în cadrul IPAP, în baza principiului de neutralitate constituțională. Poziția Republicii Moldova a fost reiterată de către ministrul Afacerilor Externe și Integrării Europene, Andrei Stratan, în discursul său din 29 septembrie 2008, din cadrul sesiunii a 63-a a Adunării Generale a ONU.

Impactul războiului ruso-georgian asupra reglementării transnistrene

După demararea conflictului armat din Osetia de Sud, la 8 august 2008, autoritățile transnistrene au decis să introducă la 11 august un moratoriu în contactele cu autoritățile Republicii Moldova. Acest lucru a fost anunțat de ministrul afacerilor externe al autoproclamatei republici. Motivul invocat a fost că "autoritățile moldovene nu au condamnat agresiunea Georgiei în Osetia de Sud". La 22 august 2008 ministrul de externe ad-interim al Transnistriei, Vladimir Yastrebcic, a confirmat această atitudine în timpul întâlnirii cu Șeful misiunii OSCE în Moldova, Filip Remler.

La 25 august 2008, Președintele Rusiei, Dmitri Medvedev, l-a invitat pe Președintele Republicii Moldova, Vladimir Voronin, la reședința "Bociarov Rucei" din Soci. Potrivit comunicatelor de presă oficiale din Republica Moldova, președintele rus a afirmat în contextul conflictului din Osetia de Sud "că acesta a demonstrat cât de periculoase pot fi conflictele înghețate. În contextul problematicei transnistrene, Dmitri Medvedev a afirmat că anume în acest moment există șanse și posibilități foarte bune pentru soluționarea problemei transnistrene, subliniind importanța formulării modului de abordare și a căilor de soluționare a conflictului transnistrean". La rândul său, Președintele Voronin a menționat că "în Republica Moldova au fost urmărite cu atenție evenimentele ce au avut loc în Georgia, ținînd cont de existența unui conflict înghețat pe teritoriul țării noastre". În aceasta ordine de idei, Președintele Voronin a accentuat "necesitatea de a trage concluzii din conflictele existente în regiune și de a identifica, pe cale pașnică, o soluție durabilă pentru problema transnistreană". Cele două părți și-au reconfirmat intenția de a continua consultările, preconizîndu-se că în timpul cel mai apropiat vor avea loc un șir de întâlniri și tratative cu participarea tuturor părților interesate, inclusiv a reprezentanților părții transnistrene.

Tot la 25 august 2008, Președintele Rusiei a avut o întrevedere și cu liderul transnistrean Igor Smirnov. Discuțiile purtate cu Smirnov au făcut ca ministrul de externe al autoproclamatei republici nistrene să reacționeze la afirmațiile Președintelui Voronin privind conținutul discuțiilor sale de la Soci. Potrivit ministerului de externe transnistrean,

afirmațiile Președintelui Voronin nu corespund adevărului, au drept scop inducerea în eroare a opiniei publice internaționale și prezentarea doleanțelor Chișinăului ca fapte reale. De fapt, Voronin a fost invitat la Soci "pentru a îndemna Republica Moldova să se abțină de la acțiuni nehibzuite în reglementarea conflictului transnistrean, care ar putea conduce la escaladarea tensiunilor în regiune". Drept confirmare servește remarca lui Voronin din cadrul întâlnirii cu Medvediev: "în toți anii de existență a conflictului transnistrean autoritățile Republicii Moldova au manifestat suficientă înțelepciune pentru a nu admite o eventuală escaladare a situației". Autoritățile transnistrene s-au revoltat de afirmațiile lui Voronin precum că Republica Moldova și-ar fi asigurat suportul Rusiei în promovarea unui proiect de lege nou privind statutul de autonomie a Transnistriei în cadrul Moldovei, care ar avea la bază Legea din 22 iulie 2005 privind prevederile de bază ale statutului juridic special al localităților din stînga Nistrului. Transnistria consideră că soluția optimă pentru reglementarea conflictului poate fi doar una complexă, adoptată pe principii de paritate prin mediere de către Rusia, Ucraina și OSCE. Principiile de bază a ale reglementării au fost expuse în proiectul acordului privind prietenia și cooperarea între Republica Moldova și Transnistria, înmînat Președintelui Voronin de Igor Smirnov la înfîlnirea din 11 aprilie 2008.

La 26 august 2008, în ziua cînd Rusia a recunoscut independența Osetiei de Sud și a Abhaziei, ministrul de Externe al Rusiei, Serghei Lavrov, a făcut cîteva precizări în privința atitudinii Rusiei față de reglementarea transnistreană, afirmînd că părțile implicate în conflictul transnistrean sînt gata să revină la "Planul Kozak". Potrivit lui Lavrov, nici un conflict înghețat nu a fost atît de aproape de soluționare ca cel transnistrean: "Practic toate părțile implicate în conflict sînt convinse de necesitatea revenirii la principiile care în 2003 au fost aproape de a asigura reglementarea transnistreană. Noi lucrăm asupra lor cu Chișinăul și Tiraspolul, observatorii, și sperăm că în acest sens vom avea progrese foarte curînd".

Eforturile Rusiei de a reduce formatul "5+2" la formatul "3+0"

Pe 3 septembrie 2008 Președintele rus Dmitrii Medvediev l-a primit în audiență pe liderul transnistrean Igor Smirnov, după o coordonare a întâlnirii cu Președintele Vladimir Voronin. În consecință, Smirnov s-a văzut nevoit să renunțe la moratoriul în contactele cu Chișinăul, instaurat după demararea conflictului ruso-georgian. Pentru renunțarea lui Smirnov la moratoriu, Președintele rus a promis Transnistriei suport economic și reluarea acțiunilor prevăzute de așa-zisul Protocol Jukov-Smirnov. Ca urmare a întrevederii lui Medvedev cu Smirnov s-a vehiculat posibilitatea organizării sub auspiciile Președintelui rus, către sfîrșitul lunii septembrie, a unei noi întrevede Voronin-Smirnov, care să dea startul reluării procesului de negocieri în format "3+0" (Rusia, Transnistria, Republica Moldova) asupra unei variante adaptate a "Memorandumului Kozak". Potrivit declarațiilor lui Smirnov, Președintele rus a reiterat condițiile de susținere a reglementării conflictului – Rusia va susține orice decizia acceptată în egală măsură de Chișinău și Tiraspol.

Precizarea atitudinii Ucrainei față de reluarea procesului de negocieri

Președintele ucrainean, Victor Iușcenco, a specificat că țara sa pledează în favoarea priorității principiului integrității teritoriale ale statelor. Potrivit lui, "în rezolvarea conflictului transnistrean s-a înregistrat un progres, că urmare a aprobării de către părți a Planului de reglementare, inițiat de Ucraina. Aceste precizări au fost făcute de șeful statului ucrainean în cadrul summit-ului GUAM din 1 iulie 2008, desfășurat la Batum. În același context, Președintele Iușcenco a menționat că Ucraina pledează în favoarea reluării cît mai grabnice a negocierilor în format "5+2".

După războiul ruso-georgian, ministrul de Externe al Ucrainei, Vladimir Ogrîzco, a declarat la 27 august 2008 în cadrul unei conferințe de presă cu participarea ministrului de Externe britanic, David Miliband că "Ucraina va pleda în continuare pentru realizarea Planului Iușcenco privind reglementarea transnistreană... Ucraina se pronunță clar în favoarea integrității teritoriale a Moldovei, care nu poate fi încălcată... Orice soluții similare celor adoptate în privința Abhaziei și Osetiei de Sud vor fi nelegitime și nu vor fi recunoscute de comunitatea internațională, întrucît încălcă dreptul internațional și statutul ONU".

Reticența autorităților transnistrene față de măsurile de încredere ale Chișinăului

În perioada de referință liderul transnistrean, Igor Smirnov, a continuat să insiste asupra unui răspuns din partea Președintelui Vladimir Voronin vis-a-vis de proiectul acordului interstatal dintre Republica Moldova și Transnistria. Menținîndu-și interesul pentru soluționarea problemelor social-economice Smirnov s-a referit la activitatea grupurilor de lucru constituite la propunerea Președintelui Voronin, dar a insistat ca acestora să le fie schimbată denumirea în "grupuri constituționale" dat fiind faptul că activitatea lor ar putea avea efecte politice importante. Explicația respectivă este puțin relevantă și denotă, mai degrabă, dorința de a tergiversa reluarea procesului de negocieri. La 2 iulie 2008, la postul-valam transnistrean de la Dubăsari a fost reținut automobilul Poștei Moldovei care transporta banii pentru achitarea pensiilor cetățenilor satelor aflate sub jurisdicția Chișinăului. Automobil și conținutul pe care îl transporta au fost eliberate abia pe 10 iulie, dar incidentul a demonstrat că măsurile de încredere promovate de autoritățile moldovene nu-și ating scopul.

Conjunctura de după conflictul ruso-georgian au subminat și mai mult eforturile de consolidarea a încrederii între părți. Astfel, înfîlnirea preconizată pentru a treia decadă a lunii septembrie 2008 a Președintelui Vladimir Voronin cu liderul transnistrean Igor Smirnov nu a avut loc. Intriga întâlnirii menționate a constatat în pregătirea terenului pentru o eventuală înfîlnire în noiembrie a.c., în format trilateral, cu participarea Președintelui Federației Rusie, Dmitrii

Medvedev. Ultima, potrivit ziarului moscovit "Kommersant" ar fi trebuit să încununeze eforturile Rusiei de a demonstra în ajunul summit-ului miniștrilor de externe a țărilor NATO că Rusia este capabilă să soluționeze conflictele înghețate și pe cale pașnică.

Motivele pentru anularea întâlnirii Voronin-Smirnov au fost dintre cele mai ciudate, legate de neînțelegeri privind timpul și locul întâlnirii, invocarea lipsei garanțiilor de securitate pentru liderul transnistrean etc. Cel mai plauzibil argument este însă că părțile nu au dorit să renunțe la abordările anterioare privind principiile de soluționare a conflictului. Autoritățile moldovenești au insistat asupra elaborărilor sale din ultimii doi ani și asupra formatului de negocieri "5+2". La rândul lor autoritățile transnistrene au insistat asupra recunoașterii Transnistriei și semnării unui acord de cooperare cu republica Moldova.

Eforturile societății civile în reglementarea transnistreană

Asociația pentru Politică Externă (APE) a organizat în perioada de referință două întruniri din cadrul proiectului "Dialoguri transnistrene". În cadrul primei întâlniri ministrul Reintegrării al Republicii Moldova, Vasile Șova, a specificat că Republica Moldova este gată să ofere Transnistriei o gamă largă de împuterniciri. Acesta sînt consecințe ale "propunerilor de pachet" înaintate de Președintele Voronin în vederea reglementării conflictului. Potrivit ministrului : Transnistria va avea statut de republică în cadrul Republicii Moldova, va avea propria constituție; Sovietul Suprem al Transnistriei va avea dreptul de inițiativă legislativă pe lîngă Parlamentul Republicii Moldova; Transnistria va fi reprezentată în Parlamentul Republicii Moldova în proporție de 1/5, deși numărul alegătorilor din regiune reprezintă 1/6 din numărul alegătorilor din dreapta Nistrului (în Transnistria sînt înregistrați 400 mii alegători, iar în Republica Moldova 2,4 milioane); Transnistriei i se va recunoaște dreptul de a deveni subiect al dreptului internațional în eventualitatea pierderii independenței Republicii Moldova; Statul integrat – Republica Moldova, va fi unul neutru, demilitarizat; Vor fi recunoscute titlurile de proprietate celor care au privatizat anterior obiecte în Transnistria; Transnistria nu va avea drept de veto, însă va exista un sistem de garanții reciproce, confirmat de participanții internaționali la procesul de reglementare; Garanțiile se vor extinde asupra consolidării tuturor ramurilor activității social-economice, menite să asigure împreunarea cît mai adîncă a celor două maluri ale Nistrului; Măsurile de securitate vor trebui garantate în așa fel, încît la etapa inițială Chișinăul și Tiraspolul să nu poată întreprinde nimic unul împotriva celuilalt. În cadrul celei de a doua întruniri, reprezentantul special al UE în Republica Moldova, Kalman Mizsei, a specificat că formatul de negocieri "5+2" oferă cadrul cel mai adecvat pentru negocieri în vederea reglementării transnistrene.

Capacitatea de impunere a respectării legii / Statutul și independența judecătorilor și procurorilor / Transparența

Evoluții:

- Guvernul a aprobat proiectul de lege privind autorizarea și plata interpreților și traducătorilor antrenați în activitatea judiciară;
- Cazuri anterioare, calificate cu caracter politic, au fost soluționate prin achitarea învinuților⁸⁵;
- Atenție specială se acordă politicii de sancționare pentru infracțiuni de corupție și conexe⁸⁶;
- CSM a dat acordul pentru începerea urmăririi penale a unor judecători bănuiți de comiterea infracțiunilor⁸⁷, a acceptat proceduri disciplinare privind unii judecători⁸⁸, a reacționat împotriva cazurilor de imixtiune din partea exponenților puterii politice⁸⁹ și a sesizat procuratura privind fapte de corupție invocate că ar fi comise de judecători;
- Ministerul Justiției a elaborat și aprobat Planul de dezvoltare instituțională pentru anii 2009-2011;
- Continuă implementarea programelor speciale care conduc la sporirea transparenței și reducerea corupției în sistemul judecătoresc⁹⁰;
- Este lansat portalul web al curților de apel: <http://ca.justice.md>.

Deficiențe și probleme:

- Justiția continuă să se confrunte cu numeroase probleme: tergiversarea examinării cauzelor, motivarea insuficientă a hotărârilor judecătorești; practică judecătorească neuniformă; existența corupției; transparență și informatizare redusă⁹¹; Independența judecătorească nu este promovată și asigurată deplin, CSM este influențat de autorități⁹², Procuratura nu reacționează prompt pentru a curma tentativele de imixtiune în justiție⁹³; Partidele de opoziție consideră că procesul de reformă a justiției a fost deturnat, independența judecătorească este limitată⁹⁴;
- Mass-media a dat publicității cazuri de comportament preferențial și încălcarea etici de judecător, însă CSM nu a reacționat prompt⁹⁵; continuă publicarea articolelor critice vizând examinarea unor cazuri de către instanțele de judecată, iar instanțele vizate și CSM nu reacționează și nu dau replici prompte⁹⁶;
- Pe lângă anumite acțiuni ce ar fi politizate, în activitatea Ministerului Justiției persistă și alte deficiențe: neajuns de cadre calificate; fluctuație mare de personal; salarizare nemotivată; colaborare insuficientă între subdiviziuni; cooperare insuficientă cu sectorul neguvernamental; deficiențe la planificarea și auditul intern al resurselor⁹⁷;
- Inspecția judecătorească nu este creată; crearea serviciilor pentru relații cu publicul nu este posibilă din lipsă de resurse (Hotărârea CSM nr.331/15 din 02.10.2008);
- Legislația cu privire la procuratură nu este modificată;
- Întârzie mai multe activități preconizate în Planul de acțiuni pentru implementarea Strategiei de consolidare a sistemului judecătoresc (HP nr.17 din 19.07.2008);
- Procuratura intervine cu demersuri disproporționate, solicitând lichidarea unor partide politice, pe motivul declarațiilor lansate de unii foști membri ai acestora⁹⁸.

⁸⁵ La 08.07.2008, CSJ a refuzat să examineze demersul procurorilor privind rejudecarea la Curtea de Apel a dosarului Mușuc, hotărârea favorabilă învinuitului rămânând definitivă.

⁸⁶ Conform Sintzei activității desfășurate de organele procuraturii, în decursul lunii septembrie 2008, în primele 9 luni ale anului 2008, instanțele judecătorești au pronunțat 85 sentințe în privința la 89 persoane pe cauzele penale despre corupție și 115 sentințe de condamnare în privința la 123 persoane pe cauzele penale conexe celor de corupție.

⁸⁷ Hotărârea CSM nr.299/14 din 02.09.2008.

⁸⁸ Hotărârea CSM nr.286/13 din 17.07.2008.

⁸⁹ Hotărârea CSM nr.303/14 din 02.09.2008.

⁹⁰ La finele lunii septembrie 2008, Ministerul Justiției a executat marea majoritate a acțiunilor prevăzute în Programul de acțiuni pentru implementarea PPT în cadrul Programului SUA "Provocările Mileniului".

⁹¹ Declarațiile ministrului Justiției la Conferința de presă din 30.07.2008, a se vedea și publicația FLUX din 31.07.2008.

⁹² Alocuțiunea deputatului Gh.Susarenco privind numirea lui Iurie Bejenari în funcția de judecător la CSJ, HP nr.160-XVI din 09.07.2008.

⁹³ Lipssește informația despre măsurile luate în legătură cu Hotărârea CSM nr.303/14 din 02.09.2008, despre tragerea la răspundere a demnitarilor de rang înalt ce nu execută hotărârile judecătorești.

⁹⁴ Declarația politică a Congresului II al PLDM.

⁹⁵ La 06.08.2008, Echipa PRO TV Chișinău a înregistrat discuțiile dintre un judecător și președintele Consiliului municipal Chișinău care era parte în proces, în cursul discuției judecătorul acordând consultații respectivei părți interesate.

⁹⁶ Articolul „Судебная система Молдовы – служит или обслуживает?”, Logos-press, №31, 29.08.2008; articolul „Lipsa de imparțialitate și "surzenia" multor judecători face imposibil actul de dreptate în țara noastră”, Moldova Suverană, 09.09.2008.

⁹⁷ A se vedea în acest sens Raportul de evaluare a capacităților instituționale al Ministerului Justiției, prezentat de Aparatul Guvernului, 09.04.2008.

⁹⁸ Procuratura Generală a solicitat Ministerului Justiției inițierea procedurii de lichidare a Partidului Popular Republican, pe motiv că ex-vicepreședintele PPR ar fi publicat un articol în care ar fi îndemnat la răsturnarea puterii prin manifestații publice.

Asistența juridică și personal auxiliar / Instruirea specialiștilor din sistem / Asigurarea materială

Evoluții:

- Este aprobat Regulamentul privind metodologia de calcul al venitului ce permite acordarea asistenței juridice calificate garantate de stat (HG nr.1016 din 01.09.2008);
- Consiliul Național pentru Asistență juridică Garantată de Stat a stabilit modelele de acte ale oficiilor teritoriale pentru obținerea și acordarea asistenței juridice garantate de stat (Hotărârea nr. 14/1 din 18.07.2008); Se desfășoară seminare speciale la tema asistenței juridice garantate de stat⁹⁹;
- Au loc seminare de instruire în domeniul deontologiei judiciare, pînă la finele lunii octombrie la acestea au participat circa 300 judecători;
- CSM a examinat Raportul expertului Consiliului Europei, privind evaluarea necesităților de formare și a activităților desfășurate de Institutul Național al Justiției din Republica Moldova, a decis monitorizarea executării Strategiei privind formarea inițială și continuă a judecătorilor în cadrul INJ, coordonarea programelor didactice și planurilor de învățămînt pentru cursurile de formare inițială și continuă a audienților și judecătorilor¹⁰⁰;
- Este aprobat Regulamentul cu privire la atestarea grefierilor instanțelor judecătorești (Hotărîrea CSM nr.324/15 din 02.10.2008);
- Parlamentul a aprobat în prealabil bugetul instanțelor judecătorești pe anul 2009 (HP nr.183 din 10.07.2008);
- Se desfășoară activități de evaluare a costului reparațiilor capitale la instanțele judecătorești¹⁰¹.

Deficiențe și probleme:

- Dotarea instanțelor și resursele alocate rămîn insuficiente¹⁰²;
- la administrarea resurselor de către instanțe se atestă încălcări de management, ale disciplinei financiar-bugetare și ilegalități de cheltuieli¹⁰³;
- Nu este elaborată strategia de finanțare a justiției;
- Nu este asigurată crearea rezervei judecătorilor (conform pct.3.1 din Planul de acțiuni pentru implementarea Strategiei de consolidare a sistemului judecătoresc);
- Numărul de judecători și procurori nu este majorat, încărcătura de cauze rămîne mare și repartizată neuniform;
- Nu este introdus sistemul asistenților (referenților) judecătorilor, magistrații desfășoară în continuare activități nejudiciare (administrative, tehnice, auxiliare).

Căi alternative de soluționare a litigiilor / Instituțiile penitenciare

Evoluții:

- Au loc instruirii privind implementarea instituției probațiunii¹⁰⁴; Guvernul a aprobat modelului legitimației și insignei ale personalului organelor de probațiune (HG nr.1006 din 29.08.2008);
- În penitenciare vor fi deschise clase de instruire generală pentru minori¹⁰⁵;
- Este adoptată Legea nr.177-XVI din 10.07.2008 cu privire la asigurarea construcției unui izolator de urmărire penală;
- MJ și Institutul de Reforme Penale au elaborat curriculumul de instruire inițială a consilierilor de probațiune specializați în domeniul Justiției Juvenile, în perioada iunie-august 2008 s-au desfășurat 3 module de instruire, finalizate cu susținerea examenelor de capacitate;
- Se întreprind măsuri pentru îmbunătățirea situației din penitenciare.

Deficiențe și probleme:

- Instituția medierii și judecătii arbitrale se implementează anevoios;
- Situația din penitenciare continuă să rămînă neconformă standardelor internaționale;
- continuă să fie atestate cazuri de tortură în instituțiile penitenciare¹⁰⁶.

⁹⁹ În perioada 14-18 septembrie 2008, seminare cu avocații au avut loc în raioanele Cahul, Comrat și Căușeni.

¹⁰⁰ Hotărîrea CSM nr.326/15 din 02.10.2008.

¹⁰¹ Activitățile se desfășoară cu asistența experților străini, în cadrul Programului Preliminar al SUA "Provocările Mileniului".

¹⁰² Părțile implicate în procese se plîng de aerul insuficient din încăperile strîmte, insuficiența sălilor de judecată și a WC-urilor accesibile, a se vedea în acest sens și articolul „Instanțe cu ambulante”, publicația Ziarul de Gardă, Nr.195 din 11.09.2008.

¹⁰³ Hotărîrea CSM nr. nr.272/12 din 01.07.2008, privind Hotărîrea Curții de Conturi nr. 38 din 10.06. 2008.

¹⁰⁴ Seminarul din 19.09.2008 pentru consilierii de probațiune, cu participarea experților din Norvegia.

¹⁰⁵ Proiect comun al MJ și MET, în penitenciarele nr.5 din Cahul, nr.7 de la Rusca, nr.11 din Bălți, nr.13 din Chișinău și nr.17 din Rezina.

¹⁰⁶ Conferința de presă a misiunii experților ONU în domeniul torturii și violenței împotriva femeii, INFOTAG, 11.07.2008.

5. DEZVOLTARE ȘI REFORME ECONOMICE

Reducerea sărăciei

Evoluții:

- Evoluțiile din trimestrul III al anului au fost influențate în mare parte de inundațiile din lunile iulie-august, care au produs pagube estimate în valoare de 120 mil. USD dintre care 20% revin infrastructurii, 15% - terenurilor agricole și 65% - imobilelor (au fost inundate 459 case, inclusiv 288 deteriorate).
- În legătură cu aceasta Guvernul a aprobat o hotărâre prin care se va aloca ajutor material în sumă de 10 mii de lei pentru hectar persoanelor care au suportat pierderi în urma inundării loturilor de lângă case. Aceste sume însă vor fi alocate din contul ajutoarelor financiare acumulate.
- În Parlament a fost înaintat proiectul legii cu privire la protecția socială a persoanelor ce au avut de suferit în urma calamităților naturale în vara anului 2008.
- Au fost introduse modificări la Legea privind indemnizațiile pentru incapacitate temporară de muncă și alte prestații de asigurări sociale prin care a fost majorat plafonul minim al indemnizației lunare pentru creșterea copilului de la 100 la 200 lei. De asemenea din 2009, cuantumului lunar al indemnizației pentru creșterea copilului va fi majorat de la 20 la 25% dar nu mai puțin de 250 lei.¹⁰⁷
- Modificările la legea bugetului de stat din iulie prevăd determinarea cuantumului ajutorului social, prevăzut prin Legea cu privire la ajutorul social, venitul lunar minim garantat familiei va constitui 430 lei.¹⁰⁸
- De la 1 octombrie se majorează salariile pentru unele categorii de bugetari. Guvernul a aprobat proiectul de lege pentru creșterea salariilor bugetarilor și în 2009 cu 10-15% pentru cei care au beneficiat de majorare la 1 octombrie și cu circa 21% pentru cei care nu a beneficiat de majorare.
- Parlamentul a ratificat Acordul de finanțare dintre Republica Moldova și Asociația Internațională pentru dezvoltare (Proiectul privind al doilea credit destinat susținerii reducerii sărăciei în Republica Moldova) în valoare de 6,1 mil. DST (10 mil. USD)¹⁰⁹.

Deficiențe și probleme:

- Cheltuielile neprevăzute din anul 2008 au redus capacitățile de finanțare a altor sectoare și priorități.
- Creșterea prețurilor în primul semestru a condiționat și majorarea minimului de existență, care în trimestrul II al anului a atins 1341,9 lei.
- Ca urmare a creșterii tarifelor la gazele naturale și la energia electrică Guvernul a hotărât și majorarea compensațiilor nominative. Numărul beneficiarilor de compensații pentru gaze se estimează la 155 mii persoane, iar numărul beneficiarilor de compensații pentru energia electrică se estimează la 299 mii persoane. Calculele estimează resurse financiare suplimentare în valoare de 7,3 mil. lei pentru anul 2008.

Consolidarea creșterii economice

Evoluții:

- Ritmul de creștere a producției industriale a încetinit în lunile iulie-august. Astfel, valoarea producției industriale în opt luni ale anului curent a crescut cu 2,8% față de aceeași perioadă a anului precedent. O creștere mai importantă a fost înregistrată în industria extractivă.
- Perspectivele de creștere a sectorului agrar în acest an sunt mai mari datorită condițiilor climatice favorabile. Astfel, recolta la hectar pentru multe culturi depășește aproape dublu recolta din anul trecut.
- A fost adoptată Legea cu privire la ipotecă¹¹⁰, care reglementează mai detaliat toate procedurile și oferă garanții suplimentare creditorului și debitorului ipotecar.

Deficiențe și probleme:

- Din august au fost majorate tarifele pentru gaze naturale și energie electrică care măresc costurile de producție la producătorii autohtoni.
- În urma majorării normei rezervelor obligatorii pentru mijloacele atrase de băncile comerciale în luna mai băncile s-au confruntat cu lipsa mijloacelor disponibile pentru credite. Astfel, accesul la credite a fost limitat în trimestrul II și III, multe dintre bănci au acordat credite doar clienților fideli. A crescut semnificativ și rata dobânzii la credite, care a atins în august în mediu 22,76% pentru creditele acordate în MDL și 12,39% pentru creditele acordate în valută străină. Odată cu micșorarea normei rezervelor obligatorii și a ratei de bază a BNM în septembrie se așteaptă și o moderată scădere a ratelor dobânzii la băncile comerciale.
- Criza financiară mondială și încetinirea ritmului de creștere economică în principalele puteri economice ale lumii prezintă pericole și pentru situația economică din Republica Moldova. Aceasta va afecta cetățenii moldoveni care lucrează în străinătate, reducând volumul remitențelor. De asemenea pot fi afectați și agenții economici autohtoni care au parteneri de afaceri străini.

Stabilitate macroeconomică și financiară

¹⁰⁷ Legea nr 155-XVI din 4.07.2008 cu privire la modificarea și completarea art.18 din Legea nr 289-XV din 22.07.2004 privind indemnizațiile pentru incapacitate temporară de muncă și alte prestații de asigurări sociale.

¹⁰⁸ Legea nr. 149-XVI din 3.07.2008 privind modificarea și completarea Legii bugetului de stat pe anul 2008.

¹⁰⁹ Legea nr. 150-XVI din 11.07.2008.

¹¹⁰ Legea nr. 142-XVI din 26.06.2008 cu privire la ipotecă.

Evoluții:

- Ritmul de creștere a prețurilor a încetinit, astfel încât în lunile iunie-iulie a fost înregistrată deflație, iar inflația în august și septembrie a fost de 0,7% și respectiv 0,6%. Aceasta se datorează mai mult reducerii sezoniere a prețurilor la unele produse agro-alimentare, demonstrând dependența economiei moldovenești de acest sector, dar și intervențiilor BNM. La moment inflația pentru primele 9 luni ale anului reprezintă 6,7%. Astfel, din nou se vorbește despre posibilitatea menținerii inflației anuale la nivelul de 10%;
- Reducerea ritmului inflației a permis reducerea de către BNM în septembrie a ratei de bază a BNM cu 1 p.p. până la 17% și a normei rezervelor obligatorii pentru mijloacele atrase de băncile comerciale până la 20,5%;
- Eforturile BNM îndreptate spre menținerea stabilității prețurilor în primul semestru al anului și intrările masive de valută țară sub formă de remitențe, investiții străine și asistență tehnică au condus la aprecierea leului față de principalele valute pe parcursul întregului an până la începutul lunii septembrie când trendul s-a inversat. Astfel, timp de 3 săptămâni leul s-a depreciat față de USD cu 7,6% iar față de EURO cu 12%. Această evoluție are și caracter sezonier, dar susținută de procurările de valută străină masive de către BNM din vara acestui an și posibil ieșirea din țară a unei părți din banii speculativi, și a evoluțiilor pe piața financiară internațională. Totuși, conform datelor BNM, depozitele nerezidenților sunt sub control și reprezintă 8% din totalul depozitelor. În vederea stabilizării cursului, BNM a intervenit pe piața valutară prin vânzarea a 37,1 mil USD;
- În luna iulie a fost publicată Legea privind reglementarea valutară¹¹¹ care va intra în vigoare în termen de 6 luni de la data publicării. Legea stabilește principiile generale de reglementare valutară în Republica Moldova, drepturile și obligațiile rezidenților și nerezidenților aferente domeniului valutar, precum și împuternicirile organelor controlului valutar și atribuțiile băncilor și caselor de schimb valutar;
- În septembrie a avut loc Misiunea FMI la Chișinău care a apreciat ca posibilă rata inflației de 10% până la sfârșitul anului și au avut loc consultări privind bugetul de stat pentru anul 2009;
- În luna august FMI a publicat raportul privind evaluarea stabilității sistemului financiar în RM care concludă că sistemul bancar este stabil și poate rezista creditelor, lichidității și șocurilor macroeconomice.

Deficiențe și probleme:

- Învinuirile înaintate de opoziție BNM privind acțiunile acesteia îndreptate spre menținerea stabilității prețurilor și ignorarea aprecierii leului moldovenesc care afectează cetățenii moldoveni ce lucrează în afara țării și exportatorii;
- Indicele prețurilor producției industriale este superior indicelui prețurilor de consum în această perioadă. Aceasta împreună cu scumpirea prețului de import a resurselor energetice reprezintă presiuni inflaționiste în continuare;
- Depozitele nerezidenților ar putea fi mai mari decât cifra raportată de BNM, iar o parte din remitențele care intră în țară ar putea fi capital speculativ.

Transparență și durabilitate fiscală

Evoluții:

- În iulie a fost publicată Legea pentru modificarea și completarea Legii bugetului de stat pe anul 2008¹¹². Prin aceasta au fost majorate veniturile și cheltuielile bugetare, în timp ce deficitul bugetar a fost micșorat de la 223,7 la 99,7 milioane lei în contextul pledării pentru un deficit bugetar nul la sfârșit de an;
- În septembrie au fost înaintate în Parlament proiectul legii de modificare a legii bugetului de stat pe anul 2008, care prevede resurse suplimentare pentru majorarea salariilor cadrelor didactice și a altor categorii de personal din instituțiile și organizațiile de învățământ și a legii bugetului asigurărilor sociale de stat pe anul 2008 ca urmare a reglementării prin lege a achitării contribuțiilor de asigurări sociale de stat de către deținătorii de patentă;
- Guvernul a aprobat proiectele principalelor legi bugetare pentru anul 2009, înaintându-le Parlamentului: legea bugetului de stat, bugetul asigurărilor sociale de stat pentru anul 2009, legea fondurilor asigurării obligatorii de asistență medicală pe anul 2009. Bugetul de stat propus conține venituri de 17 734,9 mil lei (cu 21% mai mult față de veniturile bugetului de stat pe anul 2008) și cheltuieli de 17 308,7 mil. lei (cu 23% mai mult față de anul precedent). În așa fel deficitul bugetar pentru anul 2009 este 573,8 mil. lei fiind superior celor din anii precedenți;
- Republica Moldova a mai semnat un Acord de pentru evitarea dublei impuneri și prevenirea evaziunii fiscale cu privire la impozitele pe venit cu Guvernul Republicii Finlanda.

Deficiențe și probleme:

- În anul 2008, care este un an preelectoral au fost aplicate majorări de salarii, a compensațiilor nominative și altor forme de susținere socială precum și intenții de majorare a burselor. Deși unele dintre ele sunt îndreptățite, acestea nu trebuie să fie un gest pre-electoral și să fie introduse pe parcursul anului financiar, ci în bugetul de stat inițial;
- Indicatorii macroeconomici pe care sunt bazate principalele documente financiare nu sunt prognozați prin utilizarea unui model macroeconomic eficient ceea ce a fost vizibil în anii precedenți. De asemenea capacitățile de planificare ale Guvernului sunt slabe, pe parcursul mai multor ani veniturile prognozate au fost inferioare celor planificate și acest risc persistă.

¹¹¹ Legea nr. 62-XVI din 21.03.2008 privind reglementarea valutară.

¹¹² Legea nr. 149-XVI din 3.07.2008 privind modificarea și completarea Legii bugetului de stat pe anul 2008.

6. DEZVOLTARE ȘI REFORME SOCIALE

Dialogul social în ocuparea forței de muncă

Evoluții:

- Evoluții semnificative nu au fost observate.

Deficiențe și probleme:

- Deocamdată nu au fost întreprinse acțiuni în vederea stabilirii unui mecanism clar pentru dialogul social în domeniul subiectelor de protecție a muncii, sănătății și securității ocupaționale, deși legislația prevede stabilirea acestuia.

Egalitate de genuri

Evoluții:

- Evoluții semnificative în perioada analizate nu au fost observate.

Deficiențe și probleme:

- Deși a fost aprobată Legea cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați pe 9 februarie 2006, încă mai sunt observate impedimente importante în implementarea adecvată a prevederilor acesteia așa ca absența unei cote reprezentative pentru femei în cadrul organelor decizionale, lipsa unui ombudsman pentru egalitatea între genuri și absența unui mecanism concret de prezentare, examinare și sancționare privind plîngerile aferente discriminării.
- Inegalitatea genurilor în Moldova rămîne a fi un subiect important. Conform datelor recente sunt doar 34% femei directori de întreprinderi, în timp ce în cadrul sectoarelor plătite mai puțin, cota acestora se ridică pînă la 52%. Astfel, în cadrul industriei de producție, construcții, transport și comunicații numărul bărbaților prevalează, iar în sfera serviciilor și în special în domeniul educației și protecției sănătății situația este inversă. Concomitent, s-a observat tendința de remunerare mai joasă a femeilor pentru același volum de lucru.

Sănătate și siguranță la locul de muncă

Evoluții:

- La 10 iulie 2008 a fost aprobată Legea securității și sănătății în muncă care urmează să intre în vigoare la 1 ianuarie 2009, prevederile căreia corespund parțial Directivei-cadru 89/391/CEE din 12 iunie 1989 privind introducerea de măsuri pentru promovarea îmbunătățirii securității și sănătății lucrătorilor la locul de muncă.

Deficiențe și probleme:

- Procesul de analiză și aprobare a proiectului de Lege cu privire la securitatea și sănătatea la locul de muncă a fost unul foarte îndelungat, examinarea proiectului și discutarea acestuia fiind începută încă în trimestrul III al anului 2007. Tergiversarea aprobării legii respective a condus evident și la tergiversarea implementării prevederilor acesteia.

Protecția și integrarea socială

Evoluții:

- La 4 iulie 2008 Guvernul Republicii Moldova a aprobat Standardele minime de calitate pentru serviciile sociale prestate în centrele de zi pentru copii cu dizabilități, ceea ce corespunde cu prevederile Strategiei naționale și a Planului de acțiuni privind reforma sistemului rezidențial de îngrijire a copilului pe anii 2007-2012.
- La aceeași dată a fost aprobată Legea cu privire la modificarea articolului 18 al Legii nr.289-XV din 22 iulie 2004 privind indemnizațiile pentru incapacitatea temporară de muncă și alte prestații de asigurări sociale.
- La 2 septembrie 2008 au fost aprobate Standardele minime de calitate pentru serviciile sociale prestate în cadrul centrelor maternale în vederea prevenirii abandonului de nou-născuți, ceea ce permite armonizarea standardelor respective și corespunzător monitorizarea calitativă a implementării acestora.
- La 26 septembrie 2008 a fost promulgată Legii nr. 133-XVI din 13 iunie 2008 cu privire la ajutorul social, care reglementează cadrul legal privind garantarea posibilităților egale pentru familiile defavorizate prin acordarea unui ajutor social la un nivel garantat de stat. Legea respectiva nu va substitui alte plăți, compensații sau indemnizații, ajutoare sociale prevăzute vor fi acordate în paralel cu compensațiile nominative și cu alte indemnizații.

Deficiențe și probleme:

- Deși au fost aprobate modificări privind indexarea cuantumului lunar al indemnizațiilor pentru creșterea copiilor, care începînd cu 1 ianuarie 2009, vor constitui 25% din baza de calcul stabilită, dar nu mai puțin de 250 de lei pentru fiecare copil, totuși suma respectiva este foarte mică pentru a putea face față condițiilor actuale, în special creșterea nivelului preturilor nu doar la produsele alimentare, dar și la servicii.

- Deși a fost pus în discuție proiectul de Lege despre statutul juridic al adopției încă în martie 2008, acesta a fost aprobat doar în prima lectură, abia în iulie curent. Elaborarea acestui proiect de lege a fost necesară pentru înlăturarea unui șir de lacune din legislație și anume: nu este prevăzută pregătirea și informarea populației în vederea recunoașterii și acceptării adopției și potrivirea copiilor cu statut de adopție cu persoanele care îi adopta, ceea ce duce la interpretarea contradictorie a legislației de către reprezentanții autorităților tutelare și altor persoane interesate în domeniu și lezarea dreptului copilului de a avea o familie permanentă și sigură; nu sunt clar delimitate atribuțiile autorităților tutelare locale și centrale, nu este clar momentul stabilirii statutului de adopție a copilului rămas fără ocrotire părintească.

Sănătatea publică

Evoluții:

- La 4 iulie 2008 a fost adoptată Legea cu privire la controlul și profilaxia tuberculozei prin care se reglementează controlul, profilaxia și tratamentul tuberculozei, precum și asigurarea protecției drepturilor persoanelor bolnave de tuberculoză. Spre regret, tuberculoza continuă să fie una dintre bolile frecvente pe teritoriul Moldovei, fiind considerată la nivel internațional drept o boală caracteristică țărilor sărace.
- La 10 iulie 2008 a fost adoptat un important proiect de lege privind finanțarea, în anul 2008, a cheltuielilor de tratament al persoanelor neasigurate afectate de boli social-condiționate cu impact major asupra sănătății publice. Autoritatea responsabilă pentru gestionarea tuturor mijloacelor destinate acordării asistenței medicale a fost desemnată Compania Națională de Asigurări în Medicină.
- La 4 august 2008 Guvernul a aprobat Nomenclatorul serviciilor suplimentare de sănătate acordate copiilor, elevilor și studenților în instituțiile de învățământ conform căruia începând cu 1 septembrie în toate școlile și liceele, școlile profesionale, colegiile și universitățile de stat din țară urma să fie instituite obligatoriu puncte medicale permanente pentru protejarea sănătății elevilor și a studenților.
- La 25 septembrie a fost discutat Conceptul privind fortificarea Serviciului Sanitaro-Epidemiologic de Stat, prin reorganizarea acestuia în Serviciul de Stat de Supraveghere a Sănătății Publice ce presupune revederea și lărgirea spectrului de competențe și funcții de bază ale Serviciului, precum și abilitarea acestuia cu responsabilități de coordonare a activităților de sănătate publică la nivel teritorial.

Deficiențe și probleme:

- Conform prevederilor actuale, mijloacele bănești utilizate în vederea implementării prevederilor Legii privind finanțarea în anul 2008 a cheltuielilor de tratament al persoanelor neasigurate urmează să fie restituite din bugetul de stat Companiei Naționale de Asigurări în Medicină abia către data de 1 noiembrie 2008 în baza documentelor care ar trebui să confirme cheltuielile suportate. Corespunzător, Compania Națională de Asigurări în Medicină a fost pusă într-o situație dificilă, de a găsi fondurile necesare pe cont propriu.

7. COMERȚUL INTERNAȚIONAL

Relații Comerciale (Regimul comercial cu UE)

Evoluții:

- Sub noul cadru comercial (Preferințele Comerciale Autonome) Uniunea Europeană și-a augmentat poziția-top ca destinația principală pentru exporturile moldovenești;
- Spre sfârșitul trimestrului III exportatorii din Moldova au utilizat preferințele comerciale la circa 93% pentru exporturi de vinuri, 95% la exportul de zahăr și la 41% la exportul de cereale. Conform calculului MEC scutirea exporturilor de taxe vamale sub noul regim a rezultat în „economii” în jur de €35 mln. pentru companiile din Moldova;
- Sporirea oportunităților de export în UE amplifică și perspectivele de dezvoltare a unor industrii în Moldova, cum este cea de producere a zahărului. Conform companiilor respective acordarea preferințelor comerciale a avut impact pozitiv asupra întregului lanț de producere: de la producători de materie primă pînă la întreprinderile de procesare¹¹³;
- Conform concluziilor Consiliului de miniștri ai UE viitorul acord între UE și Republica Moldova va include „...obiectivul unei zone de liber schimb aprofundate și comprehensive, care va fi stabilită din momentul în care Republica Moldova va fi pregătită să suporte efectele liberalizării complete a schimburilor comerciale cu UE”¹¹⁴.

Deficiențe și probleme:

- Republica Moldova nu este capabilă în continuare să beneficieze de preferințele comerciale autonome pentru exporturile de origine animalieră din cauza nerespectării standardelor comunitare în acest domeniu. În procesul de negociere a Acordului de comerț liber, profund și comprehensiv, cu Uniunea Europeană autoritățile moldovene trebuie să țină cont de asemenea restanțe de ordin intern.

Promovarea și dezvoltarea exporturilor

Evoluții:

- În perioada ianuarie-august 2008 tendințele de agravare a deficitului comercial s-au menținut. Acesta a atins nivelul de \$2,12 mlrd¹¹⁵, însemnând o creștere de aproape 56% față de perioada respectivă a anului precedent. Exporturile care au avut o rată sănătoasă de expansiune (+29% în aceeași perioadă), oricum au rămas „umbrite” de expansiunea vertiginosă a importurilor (+46%);
- Cel mai spectaculos au crescut exporturile în UE (+33,9%), ceea ce este în linie cu dinamica pozitivă din anii precedenți și preferințele comerciale autonome doar fortifică acest trend. Ca rezultat, cota exporturilor destinate pieței comunitare constituie a atins nivel istoric maxim de 52,1%, cu peste o cincime din totalul exporturilor revenind României. Printre exporturile în UE primul loc în continuare ocupă produsele textile, iar pe locul doi „metale comune”. O evoluție evident pozitivă au avut exporturile de „mașini și aparate; echipament electric”, care au crescut de 3,8 ori față de anul trecut în ianuarie-august 2008 s-au plasat pe locul trei în structura totală a exporturilor;
- Exporturile băuturilor alcoolice (vinuri îmbuteliate deținând peste 83% din total) pe piața comunitară au crescut într-un ritm alert în ianuarie-iulie 2008: +40%, însă în CSI aceste au crescut și mai rapid cu 93%. Totodată, vinul pe care companiile moldovenești exportă în UE este în medie mai scump și are tendință de creștere prețului mai pronunțată.

Deficiențe și probleme:

- Deficitul comercial crește foarte rapid. Cauza principală este majorarea pronunțată a volumului de transferuri bănești de peste hotare, care au crescut și mai rapid decât deficitul comercial. Pe asemenea fundal, deficitul comercial este inevitabil și autoritățile nu pot întreprinde măsuri (propriei economiei de piață) care l-ar elimina. Accentul însă trebuie să fie pus pe competitivitatea produselor moldovenești (atît din punct de vedere promovării exporturilor, cît și poziționării mai bune pe piața internă).

Vama

Evoluții:

- Republica Moldova a aderat la Convenția internațională privind armonizarea controalelor mărfurilor la frontiere (Geneva, 21.10.1982). Această Convenție urmărește reducerea cerințelor pentru îndeplinirea formalităților, dar și numărului și duratei controalelor, în particular prin coordonarea procedurilor de control naționale și internaționale;
- Se încheie implementarea principiului „ghișeului unic” în efectuarea controlului vamal la frontieră.

Deficiențe și probleme:

- În pofida rapoartelor pozitive din partea autorităților, evaluările internaționale nu atestă schimbări pozitive în ceea ce privește efectuarea operațiunilor export-import în Republica Moldova. Astfel, conform ultimului

¹¹³ Logos Press, 3 octombrie 2008.

¹¹⁴ Moldpres, 13 octombrie 2008.

¹¹⁵ Aici și în continuare (în afară de statistica băuturilor alcoolice) datele BNS.

raport *Doing Business 2009* nu se observă schimbări pozitive în ceea ce privește durata sau numărul documentelor necesare efectuării acestor operațiuni, iar costurile efectuării acestora au crescut semnificativ în ultimul timp.

Standarde sanitare și fitosanitare

Evoluții:

- Au fost adoptate o serie de norme fito-sanitare armonizate plenar sau parțial cu cele din spațiul comunitar: privind criteriile minime pentru protecția porcinelor destinate creșterii și îngrășării; privind măsurile de supraveghere, control și combatere a gripei aviare; cu privire la aprobarea unor norme sanitar-veterinare specifice pentru supravegherea bolii limbii albastre, planul de măsuri de supraveghere a brucelozei și tuberculozei la bovine; privind stabilirea regulilor de control și supraveghere a unor encefalopatii spongiforme transmisibile;
- A fost aprobat Regulamentul cu privire la modul de înregistrare și evidență a unităților de creștere a găinilor ouătoare, care va urmări asigurarea trasabilității produselor alimentare și a materialelor aflate în contact cu produsele alimentare la toate etapele circuitului;
- A fost aprobată Reglementarea tehnică „Producția agroalimentară ecologică și etichetarea produselor agroalimentare ecologice”;
- Au fost operate modificări în ordinul Ministerului Agriculturii nr. 18 din 5 februarie 2004 „Cu privire la aprobarea Normei sanitare veterinare privind condițiile sanitare veterinare de organizare și funcționare a unităților farmaceutice de uz veterinar”, care prevede perfecționarea funcționării acestor unități.

Deficiențe și probleme:

- Deficiențele principale țin în primul rând de implementarea practică a modificărilor legislative și normative. De multe ori, deciziile aprobate rămân doar pe hârtie, ceea ce este evident insuficient pentru ajustarea standardelor moldovenești la cele comunitare.

8. CLIMATUL DE AFACERI

În trimestrul 3 al anului curent au fost o serie de evoluții demne de atenție în ceea ce privește climatul de afaceri. Unele au fost în spiritul Planului de Acțiuni Uniunea Europeană – Republica Moldova, altele mai puțin.

Evoluții majore:

- Continuând tematica licențierii afacerilor abordate și în ediția precedentă a „Euromonitorului”, să menționăm că în luna septembrie 2008 a fost adoptată o decizie guvernamentală de implementare a ghișeului unic în cadrul Camerei de Licențiere¹¹⁶. Fără constatări exagerate, aceasta este o decizie foarte importantă. Prin această hotărâre a fost stabilită o listă de documente și informații care trebuie să fie furnizate de autoritățile publice și instituțiile abilitate cu funcții de reglementare și control la cererea Camerei de Licențiere în vederea simplificării procesului de eliberare a licențelor. În acest fel, solicitanții care cer oferirea sau prelungirea licențelor nu vor mai trebui să parcurgă diferite instanțe în vederea obținerii unor documente confirmatoare sau de suport în vederea prezentării acestora la Camera de Licențiere. În loc de aceasta, Camera de Licențiere va solicita în mod direct aceste documente și informații direct autorităților și instituțiilor relevante. Printre aceste autorități și instituții se numără Ministerul Dezvoltării Informaționale, Agenția de Relații Funciare și Cadastru, Serviciul Vamal și altele. O prevedere importantă a hotărârii respective este că dacă autoritatea sau instituția abilitată nu au răspuns solicitării Camerei de Licențiere, atunci informațiile sau documentele respective se consideră aprobate în favoarea solicitantului. Deși sunt unele aspecte tehnice care trebuie precizate în vederea funcționării eficiente a acestei hotărâri, în general putem considera că aceasta este un progres important în simplificarea cadrului de licențiere.
- Instituirea Agenției Transporturilor ca organ de reglementare a activităților de transport, care anterior au fost reglementate de Ministerul Transporturilor și Gospodăriei Drumurilor și Administrația de Stat a Aviației Civile. Încercarea de unificare a procesului de reglementare a sectorului transportului merită să fie apreciată și susținută. Se presupune că Agenția Transporturilor va funcționa după modelul altor agenții de reglementare (ANRE, ANRTI) și că va fi independentă de guvern, dar este greu de crezut că acest lucru ar fi posibil în condițiile actuale. Și mai important, urmează de văzut cum noua Agenție își va rezolva unele conflicte de interese moștenite de la instituțiile pe baza cărora a fost fondată. De exemplu, este un lucru bine știut că Administrația de Stat a Aviației Civile nu doar că reglementa sectorul aviației civile, dar practic era și jucător de piață cu interese economice evidente, deținând controlul asupra unei companii publice de transport aerian. Periodic aceasta afiliere a generat critici dure din partea experților economici și a altor operatori pe piața serviciilor de transport aerian. Este important ca noua structură să se debaraseze de „activele de piață” și să funcționeze ca o adevărată agenție de reglementare imparțială. Va fi oare aceasta posibil, în situația când managementul Agenției Transporturilor provine în mare parte din fosta Administrație de Stat a Aviației Civile mai rămîne încă de văzut.
- La începutul lunii septembrie curent a fost emisă hotărârea guvernamentală cu privire la crearea parcului industrial Căinari. Parcul este constituit pe un termen de 15 ani, activitățile sale urmînd a fi monitorizate de Ministerul Economiei și Comerțului. Astfel, a fost realizat primul proiect în cadrul inițiativei guvernamentale de crearea a condițiilor atractive pentru investitorii străini și locali, iar altele ar putea urma în viitorul apropiat. Eficiența și impactul real al acestor parcuri industriale asupra economiei moldovenești va depinde foarte mult de modul în care ele se vor integra în sistemul economic și dacă nu vor rămîne niște „insulițe” de excelență tehnologică și infrastructură de calitate în „marea furtunoasă” a economiei moldovenești.
- În perioada analizată a continuat și procesul de privatizare a proprietății cu capital de stat prin intermediul Bursii de Valori din Moldova. O serie de întreprinderi importante au fost deja privatizate în cadrul licitațiilor, iar altele (cele mai mari) încă își așteaptă potențialii cumpărători. Totuși, chiar și acest proces de privatizare la bursă duce lipsă de transparență. De cîteva ori obiectivele au fost scoase și repuse pe listele de licitare, cauzele rămînînd de cele mai dese ori misterioase. Este sau nu rațională continuarea privatizării în condițiile unei crize financiare internaționale? Această chestiune a fost deja abordată de unele partide politice de opoziție și chiar de unii reprezentanți ai partidului aflat la guvernare. Noi considerăm că în orice caz trebuie continuată testarea prețurilor pe care le oferă piața, iar în situația când prețurile propuse vor mult sub așteptările autorităților sau/și sub valoarea economică reală a proprietății expuse, privatizarea poate și să nu fie efectuată.

Probleme și deficiențe:

- Deși a fost adoptată decizia de implementare a principiului ghișeului unic la Camera de Licențiere, pînă la realizarea tehnică a acestuia mai este încă mult timp. S-a constatat că multe din autoritățile publice și instituțiile cu atribuții de control și reglementare de la care Camera de Licențiere va cere eliberarea informațiilor și documentelor nu dispun de baze de date unificate și/sau accesibile prin canalele electronice. De asemenea, multe din aceste autorități și instituții vizate opun rezistență față de aplicarea hotărârii, deoarece aceasta hotărâre implică pentru ele pierderea unor venituri (deși nu foarte mari) și unor instrumente de control a businessului. Totodată, după intrarea în vigoare în septembrie 2008 a noii legi cu privire la reglementarea prin licențiere a activității de întreprinzător, a apărut un vacuum normativ în ceea ce privește licențierea multor genuri de activitate.
- În septembrie 2008 a fost publicat noul rating internațional Doing Business 2009. Din păcate, pozițiile relative ale Moldovei s-au înrăutățit din nou la aproape toate aspectele analizate. Dacă în precedentul rating

¹¹⁶ Hotărârea Guvernului nr. 1068 din 19/09/2008 cu privire la implementarea ghișeului unic în cadrul Camerei de Licențiere.

Moldova se situa după ușurința derulării afacerilor pe locul 92 din 181 de țări evaluate, în ultimul rating Moldova se situa pe locul 103 din 181. Această înrăutățire a poziției relative este determinată nu de înrăutățirea performanțelor absolute ale țării noastre (care nu s-au schimbat), ci de faptul că s-a înregistrat un progres mai rapid al reformelor cadrului de afaceri în alte țări. Totodată, din considerente metodologice autorii ratingului nu au ținut cont de multe reforme implementate pe parcursul anului 2008. Dacă de ele se va ține cont în următorul rating, este posibil ca situația Moldovei să se îmbunătățească. Guvernul însă ar trebui să-și amelioreze esențial comunicarea sa cu agențiile de evaluare financiară și cu alte instituții care elaborează și publică ratinguri internaționale și să le furnizeze toată informația și datele statistice necesare pentru ca acestea să țină cont de progresele recente și să opereze „la zi”. În contextul actualei crize financiare internaționale care a lovit mai ales în țările economice înalt și mediu dezvoltate, Republica Moldova are o șansă de deveni mai atractivă pentru investiții și aceste posibilități trebuie valorificate.

- O serie de scandaluri corporative și legate de proprietate au marcat perioada analizată, unele dintre care au fost soluționate fie pe cale judiciară, fie pe cale amiabilă. Însă unul dintre cele mai importante conflicte, cu implicații financiare și politice majore și care abia ia turul, este legată de anularea contractului de privatizare (și a tuturor tranzacțiilor ulterioare) a unei clădiri din centrul orașului Chișinău (IPTEH). Această clădire se află în proprietatea unei companii străine controlate de un lider de opoziție din Moldova (Vlad Filat, președintele PDLM). Să remarcăm că anterior au mai fost tentative de anulare a tranzacției, dar judecata a dat câștig de cauză proprietarilor. În acest context, dezarhivarea dosarului într-o perioadă preelectorală a fost interpretată de proprietarii clădirii ca fiind motivată de interese politice, decizia fiind deja atacată la CEDO. După toate aparențele, există riscul ca Moldova să mai fie o dată trasă la răspundere pentru încălcarea drepturilor la un proces echitabil și, mai grav, a drepturilor la proprietate. Este o situație care nu face imagine bună nici actualei guvernări, mediului investițional autohton.
- O altă decizie dubioasă ca impact asupra climatului de afaceri este Legea privind Aeroportul Internațional Liber „Mărculești” adoptată în luna august curent¹¹⁷. Evident, rezidenții noii zone economice libere (acest aeroport reprezintă anume o zonă economică liberă) vor fi la adăpostul unui „microclimat de afaceri” mult mai bun. Dar este criticabilă viziunea de dezvoltare a țării care are la baza sa conceptul de zone economice izolate de restul economiei prin „îngrădire sigură” (după cum prevede articolul 1, punctul 7 al legii menționate)¹¹⁸. Simpla denumire de „zonă economică liberă”, „port economic liber” sau „aeroport economic liber” imediat trezește asocieri negative pentru un investitor care ar dori să plaseze capitalul său în afara acestor „paradise economice” (și care ar putea crede că activitatea economică nu este liberă pe restul teritoriului țării). Până în prezent zonele economice libere nu au realizat practici nici unul din obiectele de politică urmărite de guvern (atragera investițiilor, avansarea tehnologică, dezvoltarea producției orientate la export, aplicarea experienței avansate de management, crearea locurilor de muncă). Continuarea acestei politici demonstrează persistența unei viziuni „mioape” asupra modelului de dezvoltare pe termen lung a țării.

¹¹⁷ Legea nr.178 din 10/07/2008 cu privire la Aeroportul Internațional Liber „Mărculești”.

¹¹⁸ Vedetți Expert-Grup, publicația Realitatea Economică nr. 3, mai 2008 „Economie liberă după garduri de beton”.

Cooperarea dintre agențiile cu competențe în managementul frontierei

Evoluții:

- În perioada monitorizării, SG a găzduit două importante vizite bilaterale de documentare și consolidare a colaborării internaționale în domeniul managementului frontierei. Prima a fost vizita delegației condusă de directorul Serviciului de Pază a Frontierei de Stat a Letoniei, Gunars Dabolins, în cadrul căreia a fost semnat un protocol bilateral de cooperare dintre cele două instituții¹¹⁹. Cea de-a doua a fost vizita unei delegații din Georgia alcătuită din oficiali ai diverselor instituții de stat în domeniul migrației care s-au familiarizat cu activitatea SG, procesele de dezvoltare și implementare a politicii migraționale la nivel național și metodele utilizate în vederea prevenirii și combaterii migrației ilegale, în particular controlului biometric de frontieră¹²⁰.
- De asemenea, la 12 august 2008 a avut loc vizita delegației oficiale a agenției europene FRONTEX¹²¹ condusă de directorul executiv, Ilkka Laitinen, care pe lângă SG, s-a întâlnit și cu conducerea Comisiei parlamentare pentru securitate națională, apărare și ordine publică, Vice-ministrul Afacerilor Externe și Integrării Europene, precum și au vizitat MDI¹²². În cadrul acestei vizite SG și Agenția FRONTEX au semnat Aranjamentul de lucru cu privire la stabilirea cooperării operaționale, care se referă la schimbul de informații, coordonarea măsurilor operaționale comune, instruirii și cercetării, precum și aderarea grănicerilor moldoveni la rețeaua FRONTEX de analiză a riscului (FRAN – Frontex Risk Analysis Network)¹²³.
- La 18-19 septembrie OIM a organizat o întrunire cu reprezentanți ai conducerii serviciilor de grăniceri din Moldova, România și Ucraina, inclusiv șefii punctelor de trecere a frontierelor, în vederea lansării unui ciclu de instruire operațională, pe parcursul lunilor octombrie și noiembrie nemijlocit la punctele de trecere, privind identificarea victimelor TFU și rolul grănicerilor în sistemul național și transnațional de referire către asistență și protecție. Aceste sesiuni de instruire de asemenea își propun să contribuie la o mai bună conștientizare a problemei TFU, precum și la consolidarea cooperării internaționale a serviciilor respective în combaterea acestui fenomen¹²⁴.

Deficiențe și probleme:

- În legătură cu ridicarea nivelului de apă în râurile frontaliere a fost sistată temporar activitatea punctelor de trecere Criva–Mamaliga, Sculeni, Palanca–Maiaki-Udobnoe, Cosăuți–Iampoli, Soroca–Tchinovka. La fel a fost limitată activitatea punctului de trecere Otaci–Moghilev Podolsk¹²⁵. Din 22 august, toate punctele de trecere și-au reluat activitatea, cu excepția punctelor fluviale Cosăuți–Iampoli și Bolshaya Krinitsa care-și continuă lucrările de reconstrucție¹²⁶.

Evaluarea și monitorizarea fenomenului migraționist

- Conform unei dispoziții făcută de președintele Vladimir Voronin la 24 iulie, urmează să fie creat în următoarele luni un sistem informațional automatizat unic de evidență a circulației cetățenilor moldoveni în străinătate și a reîntoarcerii lor în țară. Autoritățile competente de elaborarea sistemului au fost desemnate BNS, MAI, SG și MDI¹²⁷.
- Potrivit unui sondaj realizat de Agenția „Fin-Consultant RI” în perioada august-septembrie 2008, migrația este una din cauzele majore ale declinului demografic în Moldova, de rînd cu scăderea natalității și creșterea mortalității¹²⁸.
- Guvernul a aprobat un Plan privind stimularea reîntoarcerii lucrătorilor migranți moldoveni de peste hotare, care prevede un șir de măsuri ce urmează a fi întreprinse în perioada 2008-2011, printre care și crearea unui Centru național de informare prin intermediul căruia să fie realizat obiectivul de informare cu privire la oportunitățile de activitate, mediul de afaceri și legislația în RM. Planul își propune să consolideze legăturile cu cetățenii RM de peste hotare și să dezvolte cultura antreprenorială în vederea atragerii remitențelor în economia națională.

¹¹⁹Official visit of the delegation of the State Border Guard of the Republic of Latvia to the Republic of Moldova, 01.07.08, <http://soderkoping.org.ua/page18944.html>

¹²⁰Delegația instituțiilor de stat a Georgiei a efectuat o vizită la Serviciul Grăniceri, Comunicat al Serviciului Grăniceri din 10.07.08, www.border.gov.md/news368_m.htm

¹²¹FRONTEX este agenția Uniunii Europene pentru gestionarea cooperării operaționale la frontierele externe ale Statelor Membre.

¹²²Cursul spre o integrare Europeană și cooperare internațională în domeniul frontierelor, Comunicat al Serviciului Grăniceri din 12.08.08, www.border.gov.md/news393_m.htm

¹²³Working arrangement between Frontex and the Republic of Moldova signed, 12.08.08, <http://soderkoping.org.ua/page20073.html>

¹²⁴Grănicerii moldoveni vor fi instruiți cum să combată traficul de ființe umane, Comunicat din 20.09.08, www.moldova.md/md/news1211/2871/

¹²⁵Activitatea unor puncte de trecere temporar a fost sistată, Comunicat al Serviciului Grăniceri din 29.07.08, http://www.border.gov.md/news378_m.htm

¹²⁶Local crossing point “Bolshaya Krinitsa – boat passage” on the Moldovan border closed for reconstruction after the flooding, EUBAM Newsletter, Issue 7, September 2008, www.eubam.org/files/500-599/589/Newsletter-7september-eng.doc

¹²⁷Un sistem informațional automatizat de evidență a circulației moldovenilor în străinătate urmează să fie creat în următoarele luni, Comunicat al Agenției Info-Prim Neo din 25.07.08, www.azi.md/news?ID=50345

¹²⁸Migration causes demographic decline in Moldova: survey, 17.09.08, <http://soderkoping.org.ua/page20751.html>

Colaborarea internațională

- În perioada 4-5 septembrie 2008, la Kiev a avut loc cea de-a VIII-a Conferință europeană a miniștrilor responsabili de problemele migrației cu genericul „Migrația economică, dezvoltarea și unitatea socială: abordare complexă”, eveniment desfășurat sub egida CoE. Delegația Republicii Moldova a fost condusă de vice-ministrul Afacerilor Interne, Valentin Zubic. Scopul conferinței l-a constituit activizarea dialogului și cooperării pe problemele migrației între statele membre ale CoE, precum și dezvoltarea unei politici unice referitor la gestionarea migrației. La finele Conferinței a fost adoptată o declarație care urmează să impulsioneze dezvoltarea unor politici eficiente în vederea soluționării problemelor din sfera migrației cu care se confruntă statele membre, precum și să faciliteze dialogul bilateral și multilateral în domeniul migrației¹²⁹.
- La 23 septembrie 2008, la Chișinău, a avut loc Reuniunea de lansare a Platformei de Cooperare a Parteneriatului pentru Mobilitate RM-UE¹³⁰. Primele proiecte comune în cadrul Parteneriatului de Mobilitate vor fi implementate în 2009¹³¹.

Corelarea legislației interne cu cea europeană

Evoluții:

- La 10 iulie 2008 a fost adoptată Legea cu privire la migrația de muncă, care va intra în vigoare la 1 ianuarie 2009. Legea își propune să reglementeze desfășurarea activității de muncă provizorie a lucrătorilor imigranți, condițiile de acordare, prelungire și revocare a dreptului la muncă și a dreptului de ședere provizorie în scop de muncă, precum și condițiile de angajare provizorie a cetățenilor RM la muncă peste hotare.

Deficiențe și probleme:

- Se tergiversează adoptarea proiectului Legii privind statutul juridic al adopției, care a intrat în Parlament în martie și nu a trecut nici o lectură. Potrivit proiectului, prioritate se va oferi adopțiilor naționale, iar adopția internațională va fi efectuată doar prin intermediul organizațiilor specializate în adopția internațională înregistrate la Ministerul Justiției;
- De asemenea, două alte proiecte de legi importante, și anume proiectul de lege a străinilor, precum și proiectul noii legi cu privire la azil, așteaptă de mai multă vreme să fie aprobate de Guvern și, respectiv, transmise în Parlament spre adoptare;
- Centrul de plasament temporar pentru migrații ilegale din subordinea MAI, inaugurat în aprilie, nu dispune încă de cadrul normativ necesar care să permită cazarea străinilor. În acest sens urmează a fi modificate o serie de acte normative, printre care Codul cu privire la contravenții administrative, Codul de Procedură Penală și Codul de Executare. Din păcate, adoptarea acestor modificări întârzie, deși însuși Centrul este gata pentru exploatare.

Politicile facilitării regimului de vize

- România și Bulgaria au informat RM despre introducerea unui regim simplificat de tranzitare a teritoriilor lor pentru cetățenii moldoveni. Astfel, începând cu 11 iulie, respectiv, 18 iulie curent, cetățenii Republicii Moldova care au obținut viza din partea unui stat din spațiul Schengen, precum și Danemarca, Islanda, Norvegia, Cipru și Bulgaria, respectiv România, sau cei care au permis de ședere în statele respective, nu mai au nevoie de viză de tranzit pentru România sau Bulgaria. De asemenea, nu se solicită vize de tranzit persoanelor care au permis de ședere eliberat de Elveția și Liechtenstein. Acest regim nou se datorează aplicării de către România și Bulgaria a Deciziei nr. 582/2008/CE și Deciziei nr. 586/2008/CE a Parlamentului European și Consiliului din 17 iunie 2008¹³².
- În cadrul vizitei în RM a domnului Lazăr Comănescu, Ministrul Afacerilor Externe al României, și întrevederii acestuia cu președintele moldovean Vladimir Voronin s-a propus deschiderea, într-un viitor apropiat, a unui consulat al RM la Iași și a unui consulat al României la Cahul. Într-un comunicat al MAEIE se spune că se va examina și posibilitatea deschiderii, în baza principiului de reciprocitate, a unor consulat la Bălți și, respectiv Constanța.¹³³ Din comunicat se-nțelege că deschiderea consulatelor trebuie să derive din contextul discuțiilor privind semnarea Tratatului privind frontiera de stat, care condiționează și semnarea Convenției cu privire la micul trafic la frontieră.

¹²⁹ Conferință europeană a miniștrilor responsabili de problemele migrației, Comunicat al MAI din 09.09.08, <http://www.mai.gov.md/stirile-min-ro/210876/>

¹³⁰ Declarația Comună privind Parteneriatul pentru Mobilitate a fost semnată la 5 iunie 2008, la Luxemburg, în cadrul reuniunii Consiliului Miniștrilor de Justiție și ai Afacerilor Interne ai UE, și este un instrument pilot (semnat doar cu Republica Moldova și Capul Verde) ce are drept scop consolidarea cooperării în domeniul migrației și dezvoltării, prevenirea și combaterea migrației ilegale, a traficului de ființe umane, promovarea unei politici de readmitere și reîntoarcere a cetățenilor în țară prin respectarea drepturilor omului și a instrumentelor internaționale relevante pentru protecția refugiaților, luarea în considerație a situației individuale a migraților.

¹³¹ Moldova-EU Mobility Partnership, 23.09.08, <http://soderkoping.org.ua/page20716.html>

¹³² România simplifică regimul de tranzit, Comunicat al MAEIE, 09.07.08, <http://www.mfa.gov.md/noutati/2957/>; Bulgaria simplifică regimul de tranzit, Comunicat al MAEIE, 22.07.08, <http://www.mfa.gov.md/noutati/3113/>

¹³³ La Iași și Cahul vor fi deschise consulat ale Republicii Moldova și României, Comunicat al MAEIE, 09.07.08, <http://www.mfa.gov.md/noutati/2955/>

- Ambasada Italiei își va începe activitatea la Chișinău la 1 octombrie. În acest sens, partea italiană a identificat un edificiu cu două nivele, care va găzdui și consulatul, în apropierea Universității Libere Internaționale din Moldova¹³⁴.
- Începând cu august, moldovenii pot obține vize de lucru și turistice pentru Israel direct la secția consulară de la Chișinău, unde o dată la două săptămîni va sosi consulul Ambasadei Israelului de la Kiev pentru aplicarea ștampilei. Amintim că la 23 iulie curent în parlamentul de la Tel Aviv reprezentanții Ministerului Afacerilor Externe al Israelului au recomandat anularea regimului de vize cu Moldova¹³⁵.

Traficul de ființe umane: tendințe

- Urmare a publicării Raportului Departamentului de Stat al SUA din 4 iunie 2008 privind traficul de persoane, a fost pregătit și prezentat în cadrul ședinței din 29 iulie a Comitetului Național pentru combaterea TFU, prezidat de viceprim-ministrul Victor Stepaniuc un Raport privind măsurile antitrafic ale Guvernului RM în 2007 și în prima jumătate a anului 2008. Vicepremierul a menționat că plasarea Moldovei de către Departamentul de Stat al SUA în categoria 3 printre țările cu probleme grave la acest capitol este un semnal că procesul de combatere a traficului de persoane în țară este lacunar. Stepaniuc a condamnat public complicitatea oficialilor în traficul de persoane și a menționat faptul că vor fi întreprinse acțiuni hotărâte împotriva tuturor oficialilor implicați. Pentru redresarea situației, Guvernul și instituțiile abilitate implementează planuri și măsuri speciale, mai multe acțiuni urmînd să se desfășoare pînă la finele anului curent¹³⁶. În acest sens a fost elaborat un Plan de acțiuni suplimentare pentru prevenirea și combaterea TFU în anul 2008.
- Și Prim-ministrul Zinaida Greceanii a abordat tema combaterii traficului de persoane, în cadrul unei întrevederii din 29 iulie cu coordonatorii pentru Moldova din cadrul Departamentului de Stat al SUA. Greceanii a declarat că Guvernul Moldovei este îngrijorat de problema TFU și depune toate eforturile pentru a diminua acest flagel. Reprezentanții Departamentului de Stat au apreciat efortul depus de Guvernul Moldovei în cele 60 de zile, acordate de la lansarea raportului respectiv pentru eliminarea lacunelor în lupta cu TFU și au declarat că susțin ideea de a consolida segmentul de comunicare între structurile responsabile de acest domeniu.¹³⁷
- La 24 iulie 2008 președintele RM, Vladimir Voronin, a convocat într-o ședință factorii de decizie din cadrul Guvernului, organelor de drept și control, responsabile de combaterea TFU. În ședință viceprim-ministrul și președintele Comitetului Național pentru combaterea TFU, Victor Stepaniuc, a prezentat un raport privind situația curentă atestînd mai multe probleme, printre care lipsa unei statistici concludente și a unor activități analitice profesioniste; necesitatea perfecționării mecanismului de stocare și evaluare a datelor cu privire la persoanele imigrate în mod ilicit; caracterul incomplet și neconcludent al datelor oferite de agențiile de turism, ceea ce denotă implicarea eventuală a unor firme turistice în traficul de persoane; protecția insuficientă a victimelor TFU, ineficiența acțiunilor de repatriere a acestei categorii de persoane; lipsa unei conlucrări eficiente și constructive dintre organele statale responsabile și organizațiile neguvernamentale, din țară și cele internaționale; ineficiența activității CCTP și a SG. În final, șeful statului a cerut: crearea unui sistem informațional automatizat unic de evidență a circulației cetățenilor în străinătate și a reîntoarcerii lor în țară; crearea unui grup de lucru pentru examinarea oportunității perfecționării legislației naționale; urgentarea procesului de reorganizare a CCTP; acordarea de către CSJ și CSM a atenției cuvenite calificării corecte a infracțiunilor ce se referă la cazurile de trafic de persoane, stabilirii pedepselor și legalității activității judecătorilor; monitorizarea strictă a activității agențiilor de turism și prezentarea lunară la Consiliul Suprem de Securitate a informațiilor privind situația prevenirii și combaterii TFU¹³⁸.

Prevenirea TFU și asistarea victimelor

Evoluții:

- CCTP a desfășurat în perioada estivală o campanie de informare în tabere de odihnă pentru copii, împreună cu organizații active în domeniu. Astfel, ofițerii CCTP au făcut prezentări a situației în domeniu, a atribuțiilor Centrului, au relatat date statistice, țările de destinație a TFU, filierele internaționale depistate și lichidate pe perioada anului curent. Aceste acțiuni se înscriu în eforturile de realizare a Planului de activitate în prevenirea TFU și migrației ilegale pe perioada estivală (iunie – august) a anului curent¹³⁹.
- La 11 iulie 2008 Guvernul a adoptat hotărîrea privind crearea Centrului de asistență și protecție a victimelor și potențialelor victime ale TFU, preluînd, de fapt, responsabilitatea de gestionare a Centrului care pînă acum a fost parte integrală a programului de asistență a OIM. Astfel Centrul a devenit instituție publică în subordinea MPSFC și va fi finanțat parțial din bugetul de stat parțial cu suportul OIM. Gradual Guvernul RM va prelua deplina responsabilitate în întreținerea Centrului și în protecția beneficiarilor.
- La 7 august 2008 Guvernul a aprobat un regulament special care stabilește procedura de repatriere a victimelor TFU, traficului migranților ilegali, inclusiv a copiilor neînsoțiți. Repatrierea în țară a victimelor TFU se va efectua în mod voluntar, în baza acordului scris, semnat de acestea, cu excepția copiilor cu vârste de

¹³⁴ Comunicat al agenției INFOTAG din 18.07.08, <http://www.azi.md/news?ID=50228>

¹³⁵ Moldovenii vor putea obține vize israeliene la Chișinău, Comunicat al agenției Reporter din 06.08.08, <http://www.azi.md/news?ID=50504>

¹³⁶ Raportul privind prevenirea combaterii traficului de ființe umane în Republica Moldova pentru anii 2007-2008 (I semestru) a fost prezentat marți, în cadrul ședinței Comitetului Național pentru combaterea traficului de ființe umane, comunicat al Guvernului din 30.07.08, <http://gov.md>

¹³⁷ Comunicat al serviciului de presă al Guvernului din 29.07.08, <http://gov.md>

¹³⁸ Președintele Republicii Moldova a convocat într-o ședință factorii de decizie din cadrul Guvernului, organelor de drept și control, responsabile de combaterea traficului de ființe umane, Comunicat al Președinției, 24.07.08, <http://www.president.md/press.php?p=1&s=6328&lang=rom>

¹³⁹ Comunicat al MAI din 03.07.08, <http://www.mai.gov.md/stiriile-min-ro/208422/>

sub 10 ani, sau, după caz, în baza unui acord scris, semnat de către reprezentantul legal al persoanei care accepta asistența în procesul de repatriere.

Deficiențe și probleme:

- Autoritățile de la Chișinău nu reușesc timp de câteva luni să repatrieze cinci copii care au ajuns ilegal în Italia, migrația cărora la rudele din Italia a fost organizată chiar de părinți. Cazul a ajuns în atenția Comitetului Național pentru combaterea TFU, condus de Victor Stepaniuc, care a declarat că a fost deschis un dosar pe marginea acestui caz. Șeful OIM Moldova, Martin Wyss, a precizat că în acest caz este vorba de migrație ilegală și nu de trafic de copii. Viceministrul Protecției Sociale, Familiei și Copilului, Lucia Gavrilă, a menționat că potrivit prevederilor internaționale la care ambele țări sunt parte, trebuie să se acționeze doar în interesul superior al copiilor. De aceea, fără cererea părinților pentru întoarcerea copiilor acasă, autoritățile italiene nu vor permite repatrierea acestora. Până acum părinții a trei dintre copii nu au fost de găsit, iar părinții celorlalți doi refuză să scrie asemenea cereri. Adjunctul Procurorului General, Vasile Pascari, este de părere că părinții care și-au trimis ilegal copii trebuie lipsiți de drepturile părintești, așa încât statul să poată reprezenta interesele acestora¹⁴⁰.
- Executivul întârzie să aprobe proiectul de Strategie a Sistemului Național de Referire a victimelor și potențialelor victime ale TFU. Acest document programatic a fost promovat pe parcursul ultimilor doi ani, iar pilotarea Sistemului sub egida MPSFC în mai multe raioane ale țării a demonstrat eficiența și durabilitatea acestuia.

Coordonarea acțiunilor și combaterea fenomenului

Evoluții:

- La 4 iulie 2008 a avut loc vizita oficială a directorului în exercițiu al Oficiului European de Poliție EUROPOL, Max-Peter Ratzel, găzduită de MAI. În cadrul întrevederilor au fost discutate modalitățile de cooperare în combaterea criminalității cu caracter transnațional, inclusiv TFU și migrația ilegală¹⁴¹.
- La 19 septembrie curent, în cadrul CCTP al MAI a avut loc ședința Clubului Consular¹⁴². Funcționarii consulari străini din cadrul ambasadelor și consulatelor acreditate în RM au fost informați despre activitatea CCTP în prevenirea și combaterea migrației ilegale, prin prisma depistării filierelor de perfectare a documentelor de călătorie și vizelor false. Participanții la ședință au concluzionat că intensificarea cooperării eficiente între misiunile diplomatice și oficiile consulare acreditate la Chișinău, pe de o parte, și organele de drept, pe de altă parte, va contribui la o gestionare mai bună a proceselor migraționale și la prevenirea fenomenelor negative cum sunt migrația ilegală și TFU.¹⁴³
- Organele de drept au examinat în perioada de monitorizare mai multe cazuri de TFU, inclusiv prin acțiuni de condamnare a membrilor rețelelor criminale organizate:
- Membrii unei rețele specializate în trafic de copii, condusă de cetățeanul turc Istemez Mustafa Halil-Oglî, a fost condamnată de Curtea de Apel Cahul la ani grei de pușcărie, pentru realizarea intențiilor criminale. Inculpații care activau în Moldova și Ucraina acumulasă informații despre potențialele victime ale traficului, efectuau racolarea, perfectau actele necesare și organizau transportarea acestora în Turcia. Istemez Mustafa Halil-Oglî practica activitate criminală de mai mult timp, având antecedente penale și pe teritoriul Turciei. Curtea Supremă de Justiție a respins recursurile inculpaților, sentința devenind definitivă¹⁴⁴.
- Procuratura sect. Botanica a remis în adresa Judecătorei Botanica, mun. Chișinău cauza penală de învinuire a cetățencei Ursachi Rodica în baza art. 165 alin. (2) lit. d) Cod Penal al RM. În baza probelor anexate de procurori la cauză rezultă că Ursachi Ghenadie în luna noiembrie 2007, acționând în scopul tragerii de foloase de pe urma practicării prostituției de către alte persoane, a îndemnat o tânără să presteze servicii sexuale contra plată în Turcia, procurând pe numele ei bilet la autobusul cu itinerarul Chișinău-Odesa și prin Aeroportul Internațional Odesa, aceasta a plecat în Istanbul, unde a fost întâlnită de Ursachi Rodica și persoane de origine turcă, care prin aplicarea violenței fizice și psihice, inclusiv prin confiscarea documentelor, în scopul întoarcerii unei datorii, au adăpostit-o pe parcurs de aproximativ două-trei luni într-o casă din Turcia și au exploatat-o sexual în scop comercial¹⁴⁵.
- La 25 iulie 2008 în adresa Judecătorei Botanica, a fost expediată pentru examinare cauza penală de învinuire a cet. Afonina Olga în comiterea infracțiunii prevăzute de art. 165(Trafic de ființe umane) alin. (2) lit. b), d) Cod Penal al RM. În cadrul urmăririi penale s-a stabilit, că Afonina Olga în noiembrie 2007 acționând de comun cu alte persoane neidentificate, în scopul traficării a alte două persoane în scop de exploatare sexuală comercială, abuzînd de vulnerabilitatea acestora, le-a recrutat în vederea prestării serviciilor sexuale contra plată peste hotarele RM. Ea se obliga ca din mijloace financiare proprii să le perfecteze toate actele necesare pentru plecarea lor în or. Larnaca, Cipru, inclusiv s-a obligat ca să le angajeze într-un local unde ele vor presta servicii sexuale, precum și le-a procurat bilete la avion. În momentul transportării lor prin Aeroportul mun. Chișinău în or. Larnaca, Afonina Olga a fost reținută de către colaboratorii de poliție¹⁴⁶.

¹⁴⁰ Cinci copii moldoveni nu pot fi repatriați acasă, Comunicat al agenției Info-Prim Neo din 30.07.08, <http://www.azi.md/news?ID=50404>

¹⁴¹ Dialog bilateral în domeniul combaterii crimelor transfrontaliere, comunicat al MAI din 04.07.08, <http://www.mai.gov.md/stirile-min-ro/208442/>

¹⁴² Clubul consular a fost înființat de către MAEIE cu scopul de a consolida și dezvolta în continuare relațiile între autoritățile moldovenești și misiunile diplomatice și oficiile consulare străine acreditate pentru Republica Moldova prin prisma unui dialog deschis și permanent.

¹⁴³ MAEIE și MAI depun eforturi comune în familiarizarea comunității diplomatice despre activitățile legate de combaterea migrației ilegale și a traficului de ființe umane, Comunicat al MAEIE din 19.09.08, <http://www.mfa.gov.md/noutati/3202/>

¹⁴⁴ Amplă rețea condamnată pentru trafic de ființe, Comunicat al Procuraturii Generale, 07.07.08, <http://www.procuratura.md/md/newsst/12111/2495/>

¹⁴⁵ Îndemnată să presteze servicii sexuale, Comunicat al Procuraturii Generale din 13.08.08, <http://www.procuratura.md/md/newsst/12111/2543/>

¹⁴⁶ Comunicat al Procuraturii Generale din 19.08.08, <http://www.procuratura.md/md/newsst/12111/2550/>

Acest raport este publicat în cadrul proiectului „*Relațiile Moldova-UE - Îmbunătățirea Informării și Dezbaterei Publice asupra Principalelor Evoluții*”. Proiectul este implementat de două organizații neguvernamentale, ADEPT și EXPERT-GRUP și finanțat de Fundația Soros-Moldova.

Conceptul proiectului a apărut într-un context politic dinamic, determinat de factori politici, economici și sociali. În acest context, implementarea reformelor inițiate conform Planului de Acțiuni Republica Moldova – Uniunea Europeană este o sarcină complexă și importantă. Guvernul, Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene, Comisia Națională pentru integrare Europeană și alte autorități publice centrale au rolul principal în implementarea respectivelor reforme și priorități. Dar, un rol important îi revine și societății civile, atât în promovarea reformelor în societate, cât și în monitorizarea procesului de implementare a acestora.

În circumstanțele descrise, proiectul are menirea să creeze un cadru larg și deschis pentru continuarea promovării în societate a dezbaterilor publice largi asupra beneficiilor integrării europene a Republicii Moldova.

Proiectul are două obiective:

Obiectivul 1: Monitorizarea evoluțiilor din cadrul relațiilor UE-RM și realizarea unor analize relevante.

Obiectivul 2: Sporirea sensibilității și a cunoștințelor asupra evoluțiilor politice majore din dialogul RM-UE.

Asociația pentru Democrație Participativă ADEPT este o organizație neguvernamentală, nonprofit, independentă și nepartizantă care își desfășoară activitatea în Republica Moldova. ADEPT a fost înregistrată în ianuarie 2000 și a obținut statutul de organizație de utilitate publică. ADEPT este un centru analitic și practic care oferă expertiză asupra proceselor electorale și democratice din Republica Moldova. Misiunea ADEPT este de a promova și susține participarea cetățenească la toate aspectele vieții publice.

EXPERT-GRUP este un centru analitic independent care își desfășoară activitatea în Republica Moldova. Fiind o organizație neguvernamentală, EXPERT-GRUP nu este afiliat politic și decide în mod independent asupra strategiei sale instituționale. Misiunea EXPERT-GRUP este de a contribui la dezvoltarea economică și democratică a Republicii Moldova și la consolidarea competitivității sale internaționale. Instrumentele practice prin care EXPERT-GRUP urmărește misiunea sa sînt analizele și cercetările efectuate la standarde internaționale de calitate. Domeniile principale de expertiză ale organizației sînt politicile economice, de integrare europeană, managementul privat și public.